

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ โดยเสนอผลการศึกษาเป็น 8 ตอน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 นโยบายเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติ
- ตอนที่ 2 การดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ
- ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนานาชาติ
- ตอนที่ 4 รูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติของต่างประเทศ
- ตอนที่ 5 สภาพปัจจุบันของการจัดโปรแกรมนานาชาติ
- ตอนที่ 6 ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ
- ตอนที่ 7 การวิจัยอนาคต
- ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 นโยบายเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนานาชาติ

นโยบายของแผนอุดมศึกษาระยะยาว สถาบันอุดมศึกษาไทยในอนาคตควรมีความเป็นสากลในลักษณะ 4 ประการ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533) คือ

ประการแรก การผลิตบัณฑิตให้มีโลกทัศน์กว้างไกล (Global Perspective) จะต้องมีความเป็นพลโลกที่เข้าใจตนเองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง การผลิตบัณฑิตให้มีทักษะทางด้านภาษา อย่างน้อยจะต้องพูดได้ 2 ภาษา (Bilingual) คือภาษาสากลและภาษาไทย

ประการที่สาม เปิดสอนสาขาที่จำเป็นต่อการก้าวสู่ประชาคม เช่น กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) วิชาธุรกิจระหว่างประเทศ (International Business) และ อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies)

ประการที่สี่ มหาวิทยาลัยจะต้องมีความเป็นสากลมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการ อาจารย์ นักศึกษาและนักวิจัย มีเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) กับสถาบันวิชาการต่างประเทศและในประเทศ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ นโยบายด้านความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย และการเปิดสู่ภูมิภาคได้ ปรากฏขึ้นชัดเจนในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งใน แผนฉบับนี้ได้กำหนด วัตถุประสงค์และมาตรการในการพัฒนาความเป็นสากลของการอุดมศึกษา ไทย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539 : 25-27) ดังเช่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5.1 การยกมาตรฐานการอุดมศึกษาไทยให้มีความเป็นสากล

โดยมีกลยุทธ์ในข้อที่ 2 คือให้มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้ได้ มาตรฐานเทียบเคียงกับต่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดมาตรการรองรับได้แก่

1. การปรับปรุงหลักสูตรนานาชาติ โดยให้มีเนื้อหาสาระเทียบเคียงได้กับหลักสูตรต่างประเทศ
2. ให้มีการเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาใน ต่างประเทศ
3. สนับสนุนให้มีความร่วมมือกับต่างประเทศในการจัดหลักสูตร/สถาบันนานาชาติให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ ข้อ 5.2 การพัฒนากำลังคนของประเทศให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมี ศักยภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่และแข่งขันได้ในประชาคมโลก

โดยมีกลยุทธ์ในข้อที่ 1 คือการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อความเป็นสากล มาตรการ รองรับได้แก่

1. จัดให้มีหลักสูตรนานาชาติเพิ่มมากขึ้น
2. จัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในหลักสูตรให้เพียงพอให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ ได้จริง และสามารถทำงานร่วมกับชาวต่างประเทศได้
3. จัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษาระหว่างประเทศ
4. สร้างบรรยากาศในสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อความเป็นสากล
5. สร้างศูนย์อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies Center) ให้สามารถรวบรวมความรู้ใน ด้านต่าง ๆ ของทุกพื้นที่ของโลก
6. สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นสื่อในการสอนให้ได้มาตรฐานสากล

จากนโยบายที่เกี่ยวกับความเป็นนานาชาติของอุดมศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าโปรแกรม นานาชาติเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่สนองตอบต่อนโยบายดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เพราะทั้ง ในแผนอุดมศึกษาระยะยาว และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของการผลิตบัณฑิตให้มีโลกทัศน์กว้าง มีทักษะด้านภาษาสากลเพื่อ

การก้าวสู่ประชาคมโลก และเกิดการแลกเปลี่ยนวิชาการ อาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งโปรแกรม นานาชาติจะเป็นโปรแกรมการศึกษาที่สามารถทำให้แผนการศึกษาระดับอุดมศึกษา บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ตอนที่ 2 การดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ

ทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานดูแลนโยบายด้านอุดมศึกษาได้ดำเนินการในโครงการ ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษาไทย ดังเช่น

1. ความร่วมมือกับต่างประเทศในระดับทวิภาคี

ทบวงมหาวิทยาลัยมีเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศต่าง ๆ กลุ่มประเทศ องค์การระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและนอกภูมิภาค เพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีสมรรถนะสากลก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยประเทศ พัฒนา ความเป็นเลิศทางวิชาการและเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค

ในปี พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยได้มีผลการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือใน ระดับทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ได้แก่

1.1 ไทย-แคนาดา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ CIDA และทบวงมหาวิทยาลัย สืบเนื่องจากฐานความสัมพันธ์ของโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไทย-แคนาดา โดยทั้ง 2 หน่วยงานตกลงที่จะเป็นเจ้าภาพร่วมจัดประชุมผู้บริหารโครงการและผู้บริหารระดับสูงของ สถาบัน/หน่วยงานของไทยและแคนาดา

1.2 ไทย-จีน การลงนามในบันทึกความเข้าใจกับกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐ ประชาชนจีน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2542 เพื่อดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา อาจารย์ บุคลากร การวิจัย การสอนภาษา การศึกษาเฉพาะทาง การฝึกอบรม และความร่วมมือระดับสถาบัน

1.3 ไทย-ฝรั่งเศส การลงนามในบันทึกความเข้าใจกับกระทรวงศึกษาธิการและวิจัยของ สาธารณรัฐฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2542 เพื่อร่วมมือกันด้านอุดมศึกษาและการวิจัย แลกเปลี่ยนผู้สอน นักศึกษา และให้ทุนการศึกษา

1.4 ไทย-ลาว รัฐบาลไทยเริ่มให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ลาวตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2516 โดยเน้นเรื่องการพัฒนาบุคลากรเป็นหลัก โดยให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท ผ่านกรมวิเทศสหการ ในปีการศึกษา 2542-2543 จะจัดสรรทุนให้นักศึกษาและบุคลากรลาวมา ศึกษาต่อที่สถาบันอุดมศึกษาไทยจำนวน 15 ทุน นอกจากนั้นจะเป็นการขอรับความช่วยเหลือด้าน

อุปกรณ์การศึกษา และสาธารณสุข และต่อมาได้เน้นความร่วมมือในลักษณะเป็นโครงการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2542 รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหัวหน้าคณะนำผู้บริหารจากทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาไทยเดินทางไปเยือนลาวอย่างเป็นทางการ ตามข้อตกลงของคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 8 ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้เน้นถึงความร่วมมือที่จะได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือจัดทำแผนแม่บท ทิศทางการดำเนินงาน การจัดทำ Joint Degree Program ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะสร้างความผูกพันในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนกัน

1.5 ไทย-ออสเตรเลีย/ไทย-สหราชอาณาจักร ภายใต้โครงการ Thai University Administrators Shadowing (TUAS) เป็นโครงการที่สนับสนุนให้ผู้บริหารระดับกลางของสถาบันอุดมศึกษาไทยไปศึกษา ดูงานและฝึกปฏิบัติงานกับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำในต่างประเทศ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538

1.6 ไทย-ออสเตรเลีย ความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างไทยกับออสเตรเลีย เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในด้านวิทยาศาสตร์ การวิจัย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอก

2. ความร่วมมือกับต่างประเทศในระดับพหุภาคี

ทบวงมหาวิทยาลัยได้สนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์การเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปของการสนับสนุนงบประมาณในฐานะประเทศเจ้าภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้านการพัฒนาบุคลากร การเรียนการสอน และทำวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาไทย และในรูปแบบของการแสวงหาโอกาส ช่องทาง แหล่งทุนเพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเข้าไปมีบทบาททางวิชาการและได้รับการถ่ายทอดวิชาการ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าต่าง ๆ

2.1 ศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO-RIHED) ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมมือใกล้ชิดกับ SEAMEO-RIHED ภายใต้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาไทยมีความร่วมมือในการพัฒนาอุดมศึกษาในภูมิภาคร่วมกันในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศเพื่อนบ้านกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ตลอดจนดำเนินการร่วมมือทางวิชาการ แลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างบทบาทของไทยและนำไปสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการในระดับภูมิภาค

ในปี พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยประชุมคณะทำงานโครงการส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือในลักษณะไตรภาคี เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศลุ่มน้ำโขง โดยแสวงหาความร่วมมือจากประเทศพัฒนา หรือองค์กรระหว่างประเทศ และในเดือนกันยายน พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับ SEAMEO-RIHED ได้เริ่มกิจกรรมโดยการจัดสัมมนาทางวิชาการและนิทรรศการการอุดมศึกษาไทยในประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางการตลาดสูง เพราะมีความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเร่งด่วน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชูบทบาทความเป็นผู้นำทางวิชาการและแนะนำหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทย และจะรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาศึกษาในประเทศไทยให้มากขึ้น สาขาที่สนับสนุนเป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรี GMS จากการประชุมอย่างไม่เป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งได้แก่ เกษตรศึกษา เศรษฐศาสตร์ศึกษา การจัดการอุดมศึกษา เวชศาสตร์เขตร้อน การศึกษาทางไกล และสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.2 สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ในเวทียาเซียน ประเทศไทย ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากในการดำเนินงานของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) โดยมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเครือข่าย และขยายกรอบความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลี สหภาพยุโรป ซึ่งได้มีการจัดทำโครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนเงินทุนให้แก่ AUN โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการ ASEAN-EU University Network Programme ที่กำลังดำเนินการ ซึ่งมีมูลค่าความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรปถึง 7 ล้านยูโร

ประเทศไทยได้รับความเห็นชอบจากประเทศสมาชิกของ AUN ให้จัดตั้งสำนักงานเลขานุการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนถาวรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป โดยให้ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอำนวยการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนต่อไปจนถึง ปี พ.ศ. 2548

3. การดำเนินงานศูนย์อาณานิเวศศึกษา (Area Studies Centers)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ริเริ่มและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อาณานิเวศศึกษาขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา โดยขอจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ศูนย์เหล่านี้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลความรู้ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม และอื่น ๆ ของประเทศและภูมิภาค เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและเป็นฐานข้อมูลให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ประกอบการดำเนินการตามภารกิจและประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย ดังนี้

3.1 ศูนย์ออสเตรเลียศึกษา ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2537 ภายใต้บันทึกความเข้าใจระหว่างไทยกับออสเตรเลีย โดยได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญหลายด้าน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักศึกษา การจัดหลักสูตรฝึกอบรม และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ทั้งยังได้เริ่มจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับออสเตรเลียศึกษา ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้อง 5 แห่ง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการทำวิจัยร่วมอีกด้วย

3.2 ศูนย์ศึกษาเอเปค เป็นศูนย์รวมข้อมูล และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเอเปค ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2539 ณ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

3.3 ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสหภาพยุโรป โดยได้รับเงินสนับสนุนจากคณะกรรมการยุโรป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2542 และงบประมาณจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกส่วนหนึ่ง

4. โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ (*University Mobility in Asia and the Pacific: UMAP*)

มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสมรรถนะสากลของนักศึกษา คณาจารย์และบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา ความเป็นสากลของอุดมศึกษา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคโดยอาศัยการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างสถาบันเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพและความเป็นสากลของอุดมศึกษา ตลอดจนก่อให้เกิดการรับรองคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทยในระดับสากล ขณะนี้มีประเทศสมาชิกจำนวน 27 ประเทศ และประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวในปี พ.ศ. 2538 โดยมีกองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็น National Secretariat โดยสนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรไปศึกษา ทำวิจัย สอน ฝึกปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ โดยกำหนดเงื่อนไขให้มีการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างกัน ในปี พ.ศ. 2542 ได้สนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยเข้าร่วมโครงการนำร่องในการถ่ายโอนหน่วยกิต (*UMAP Credit Transfer Scheme: UCTS*) ซึ่งเป็นโครงการที่ประเทศออสเตรเลียได้ริเริ่มขึ้นเพื่อประกันการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ UMAP ซึ่งการที่ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการ UCTS จะนำไปสู่การรับรองคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยในระดับสากลในระยะยาว รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัยได้ร่วมเป็นกรรมการในกลไกบริหารงานของ UMAP ได้แก่ UMAP Credit Transfer Scheme (UCTS) Steering Committee และ UMAP International Steering Committee ซึ่งถือให้ประเทศ

ไทยสามารถชี้นำทิศทางการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย

ทั้งนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพและประธานในปี พ.ศ. 2540-2541 โดยในเดือนพฤศจิกายน 2540 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยอื่นเรศวรเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม UMAP Working Party และร่วมกับมหาวิทยาลัยกรุงเทพเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม UMAP Reference Group ในเดือนสิงหาคม 2541 จากการประชุมดังกล่าว ที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบขออนุมัติ UMAP การจัดตั้ง UMAP International Secretariat ณ มหาวิทยาลัยโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และการจัดทำโครงการถ่ายโอนหน่วยกิต (UMAP Credit Transfer Scheme: UCTS) โดยไทยเริ่มดำเนินโครงการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับประเทศสมาชิก UMAP เมื่อปี พ.ศ. 2542

ในการดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศที่ผ่านมา ทบวงมหาวิทยาลัยได้ใช้แนวทาง ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 2)

1. แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ โดยกำหนดเกณฑ์และแนวทางการสนับสนุนโครงการ และมีการทบทวนปรับปรุงทุกปี
2. เวียนแจ้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยให้เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนไปยังทบวงมหาวิทยาลัย ในขณะที่เดียวกันสถาบันอุดมศึกษาไทยเจรจาความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศเพื่อตกลงเงื่อนไขในการส่งและรับนักศึกษาและ/หรือบุคลากรที่จะร่วมกิจกรรมตามโครงการแลกเปลี่ยน และจัดทำคำขอพร้อมทั้งหนังสือตอบรับให้นักศึกษาและ/หรือบุคลากรเข้าร่วมโครงการ ณ สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศไปยังทบวงมหาวิทยาลัย
3. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนแก่ผู้ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วยค่าโดยสารเครื่องบินไป-กลับชั้นประหยัด ค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าที่พักในอัตราเหมาจ่ายเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา
4. ประเมินผลการดำเนินโครงการในแต่ละปีจากรายงานการเข้าร่วมโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการและมีแผนจะจัดจ้างบุคคลภายนอกประเมินผลโครงการแต่ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน

ผลการดำเนินโครงการ UMAP ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538 จนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1. จัดให้มีการทำข้อตกลงหลักระดับชาติในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) ของสถาบันอุดมศึกษาไทย และ

ยอมรับระบบการโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ ได้แก่ Record of Discussion between the Ministry of University Affairs (MUA) and the Department of Employment, Education and Training (DEET) of Australia for the Development of Academic Cooperation and the Exchange of Academic Staff and Students under the UMAP Project within the Umbrella of MOU

2. สนับสนุนให้เกิดการทำข้อตกลงระหว่างสถาบันต่อสถาบันในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศ และให้การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้ปฏิบัติจริงภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการที่จัดทำไว้

3. สนับสนุนงบประมาณแก่นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อไปศึกษา ฝึกงาน สอน ณ สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ภาคการศึกษา จำนวน 385 ราย โดยในกรณีของนักศึกษากำหนดให้มีการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ และให้มีการแลกเปลี่ยนในลักษณะ 2 ทาง คือนักศึกษาและบุคลากรไทยไปต่างประเทศ และนักศึกษาและบุคลากรจากต่างประเทศมาไทย

4. เข้าร่วมโครงการนำร่องด้านการถ่ายโอนหน่วยกิตของ UMAP (Pilot UMAP Credit Transfer Scheme: UCTS) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรับรองการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างประเทศที่เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นรูปธรรม โดยรองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (รศ.ดร.ทองอินทร์ วัฒนวิเศษ) ร่วมเป็นกรรมการใน UCTS Steering Committee ขณะนี้ได้มีการกำหนดรูปแบบและเกณฑ์การดำเนินโครงการ และได้เริ่มดำเนินโครงการในครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2542

5. กำหนดทิศทางการดำเนินงานในการประชุม UMAP Steering Committee, UMAP Working Party, UMAP Reference Group และ UCTS Steering Committee ตามวาระ เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรกับต่างประเทศ

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศที่ผ่านมาประสบปัญหาอุปสรรคสำคัญคือ การไม่ยอมรับการถ่ายโอนหน่วยกิตและงบประมาณที่จำกัด ทำให้ผู้ที่ไม่สามารถออกค่าใช้จ่ายสมทบเสียโอกาสในการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากยังขาดกลไกทำให้มีการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอย่างจริงจัง

ปัจจุบันโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศมีธรรมเนียมเป็นกรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และการบริหารโครงการ โดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน กลไกบริหารโครงการ สถานภาพของสมาชิก และการเรียกเก็บค่าสมาชิก ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีระบบ และได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกมากขึ้น

เนื่องจากกำหนดให้ประเทศสมาชิกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารโครงการมากขึ้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีพันธกิจในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรภายใต้โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศ (UMAP) ตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป จะดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายมากขึ้น เนื่องจากประเทศสมาชิก UMAP ได้ริเริ่มจัดทำโครงการนำร่องด้านการถ่ายโอนหน่วยกิต (UCTS) เพื่อวางระบบและกลไกในการยอมรับการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ทบวงมหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องปรับแนวทางในการดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรไทยกับต่างประเทศให้สอดคล้องกับธรรมเนียมของ UMAP และเพื่อเตรียมวางโครงสร้างพื้นฐานรองรับโครงการ UCTS ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายในการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและการรับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษาไทยในระดับสากล ทั้งนี้ การดำเนินงานโครงการตามแนวทางนี้จะเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นเพื่อดูแลการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างประเทศในอนาคต โดยทบวงมหาวิทยาลัยได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบประเด็นต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นชอบแนวทางการดำเนินงานโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1.1 ระยะเริ่มทดลองโครงการ UCTS ระหว่างปีงบประมาณ 2542-2543 ประกอบด้วยกิจกรรมต่อไปนี้

1.1.1 จัดการประชุมปฏิบัติการระดับชาติเพื่อทำความเข้าใจแก่สถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดระบบ UCTS และการจัดส่งนักศึกษาและบุคลากรเข้าร่วมโครงการ

1.1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการนโยบายเพื่อวางแผนและแนวปฏิบัติในการดำเนินโครงการ

1.1.3 จัดส่งนักศึกษาและบุคลากรกลุ่มนำร่องเข้าร่วมโครงการทดลอง UCTS

1.1.4 กลุ่มนำร่องกลับมาประเมินสถานะที่แท้จริงและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ UCTS เติมรูป

1.1.5 ทบวงมหาวิทยาลัยประเมินสาขาความร่วมมือที่มีแนวโน้มเป็นไปได้สูง เพื่อจัดกลุ่มทดลอง UCTS ในปีงบประมาณต่อไป โดยพิจารณาจากสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2541 ที่ทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุนและประสบการณ์จากการเข้าร่วมโครงการของประเทศสมาชิก UMAP ต่าง ๆ

1.1.6 จัดส่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยไปปฏิบัติงาน ณ UMAP International Secretariat ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสมาชิกหลัก ๆ เป็นเวลา 1 เดือน เพื่อประสานการดำเนินโครงการในภาพรวม

1.2 ระยะดำเนินการโครงการ UCTS เต็มรูป ระหว่างปีงบประมาณ 2544-2547

1.2.1 ปรับเกณฑ์โครงการเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรจาก สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้าร่วมโครงการ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการจ่ายค่าธรรมเนียมในฐานะสมาชิกของโครงการและทบวงมหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสัดส่วน 8:2 โดยทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุนค่าเดินทางระหว่างประเทศ ค่าเบี้ยเลี้ยง และค่าที่พักแก่ผู้เข้าร่วมโครงการจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัยจะสนับสนุนเฉพาะค่าเดินทางระหว่างประเทศ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบเอง

1.2.2 กำหนดมาตรการในการแสวงหางบประมาณสนับสนุนโครงการจากแหล่งอื่น เพื่อแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐ ดังนี้

- ค่าธรรมเนียมจากมหาวิทยาลัยสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ
- การสนับสนุนจากภาคเอกชน
- ค่าธรรมเนียมจากการให้บริการ เช่น การจัดทดสอบภาษาอังกฤษโดยร่วมมือกับสถาบันสอนภาษาของสถาบันอุดมศึกษา การขายเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- จากผู้เข้าร่วมโครงการ

1.2.3 ศึกษาความเป็นไปได้ในการตั้งหน่วยงานอิสระภายใต้การกำกับของทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อดูแลการดำเนินงานโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างประเทศในอนาคต เมื่อเศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัว

2. ให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปแก่ทบวงมหาวิทยาลัยในลักษณะงบประมาณปกติ เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ ระหว่างปีงบประมาณ 2543-2547 เป็นเงินจำนวนปีละ 50,000,000 บาท รวมเป็นเงิน 250,000,000 เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างบุคลากรและค่าธรรมเนียมสมาชิกโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ

นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยยังได้ดำเนินการด้านพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการที่ส่งเสริมให้อุดมศึกษาไทยมีความเป็นนานาชาติอีกหลายโครงการ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 34-40) ดังนี้

1. โครงการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์เพื่อใช้ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือในการรักษามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบควบคุมคุณภาพทางวิชาการและปรับปรุงการปฏิบัติการกิจทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของควมมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) และอิสระในการดำเนินงาน (Autonomy) ทั้งนี้ต้องเอื้อต่อการตรวจสอบจากภายนอก โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิต ซึ่งมีทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ ด้านปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินงานด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านการบริหารและจัดการ ด้านการเงินและงบประมาณ และด้านระบบและกลไกการประกันคุณภาพ ในถึงงบประมาณ พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 2,400,000 บาท เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยได้ทดลองระบบประกันคุณภาพ เพื่อให้เห็นกระบวนการประกันคุณภาพที่ครบวงจรเป็นรูปธรรม และเป็นแนวทางเบื้องต้นในการดำเนินงานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา จึงจัดทำโครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ (โครงการนำร่อง) 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งมีคณะวิชาจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการรวม 22 คณะวิชา และกำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกภายในเดือนธันวาคม 2542 รวมทั้งได้จัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และเป็นคู่มือในการดำเนินงาน รวมทั้งจัดทำโฮมเพจการประกันคุณภาพ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างทบวงมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยยังได้จัดให้มีกลไกของการตรวจสอบ และประเมินผลระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยในระยะแรก (พ.ศ. 2543-2545) เป็นการตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) ก่อนสำหรับความคืบหน้าในการดำเนินงานในส่วนของสถาบันอุดมศึกษานั้น สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้พัฒนาระบบการควบคุมคุณภาพภายในสถาบัน โดยได้จัดทำรูปแบบการประกันคุณภาพพร้อมแผนการดำเนินงานแล้ว และคาดว่าจะมีความพร้อมสำหรับการตรวจสอบภายในและจากภายนอกตามแผนในปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป

2. โครงการขยายการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อลดค่าใช้จ่ายในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัว

เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้มีแนวคิดในการแก้ปัญหาให้นักเรียนทุนที่ถูกชะลอการเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยได้เสนอโครงการขยายการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัว เพื่อให้ให้นักเรียนทุนได้ศึกษาต่อภายในประเทศแทน และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา โดยให้เงินสนับสนุนการจัดหลักสูตรปริญญาเอกร่วมสถาบันกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541: 31)

โครงการดังกล่าวได้รับการอนุมัติจากนายกรัฐมนตรี ให้ใช้เงินงบกลางประจำปี 2541 จำนวน 59.8 ล้านบาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 35) ดังนี้

1. จัดสรรทุนให้แก่ผู้รับทุนโครงการพัฒนาอาจารย์ที่ถูกชะลอการเดินทางไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ ได้ศึกษาในประเทศ ในวงเงินงบประมาณ 24.8 ล้านบาท โดยมีผู้รับทุนจำนวน 191 คน

2. จัดสรรทุนเพื่อสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาในประเทศได้พัฒนาหลักสูตรปริญญาเอกในสาขาขาดแคลน และเป็นที่ต้องการของประเทศให้เข้มแข็งได้มาตรฐานสากลจำนวน 35 ล้านบาท เพื่อพัฒนาและจัดหลักสูตรปริญญาเอกร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยของรัฐกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ซึ่งมีหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศได้รับการสนับสนุนจำนวน 19 หลักสูตร

ในปีงบประมาณ 2542 โครงการดังกล่าวได้รับการจัดสรรงบประมาณอีก จำนวน 918 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้รับทุนและสนับสนุนหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ โดยมีผู้รับทุนเพิ่มอีกจำนวน 26 คน และมีหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศเพิ่มอีกจำนวน 6 หลักสูตร และขณะนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้พิจารณาให้การสนับสนุนหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศเพิ่มอีกจำนวน 19 หลักสูตร จึงทำให้มีหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศในปัจจุบันรวมทั้งสิ้น 44 หลักสูตร (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

สำหรับในปีงบประมาณ 2543 คาดว่าจะได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการนี้ จำนวน 75 ล้านบาท (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 36)

นอกจากที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศดังกล่าวแล้ว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยความร่วมมือกับทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาเอกแก่คนไทยศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยมีความร่วมมือในการทำวิจัยกับสถาบันองค์กรต่างประเทศ ภายใต้ชื่อ “โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.)” ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2539 ให้ดำเนินการในระยะที่หนึ่ง (พ.ศ. 2540-2554) จำนวน 5,000 คน หากได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ก็อาจดำเนินการต่อไปในระยะที่สองอีก 20,000 คน และโครงการนี้ได้รับอนุมัติให้เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ ในปดลองกาญจนาภิเษกของการครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย โดยกองทุนสนับสนุนเพื่อการวิจัยมีโครงการเงินกู้จากธนาคารโลก (World Bank) ธนาคารเพื่อการ

พัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และ กองทุน OECF รวมประมาณ 14,000 ล้านบาท ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการผลิตบัณฑิตปริญญาเอกในประเทศได้อย่างดี ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ตั้งมาตรการ 4 ประการ ในการสนับสนุนการผลิตปริญญาเอกในประเทศให้ได้มาตรฐานสากล (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542: 1) ดังนี้

1. ด้านอาจารย์ ให้ทุน คปก. แก่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่มีผลงานวิจัยเป็นที่ยอมรับ โดยมีอาจารย์ต่างประเทศร่วมมือด้วย
2. ด้านนักศึกษา ดึงดูดนักศึกษาวุฒิปริญญาตรีหรือปริญญาโทที่มีความสามารถสูงมารับทุนผู้ช่วยวิจัย คปก. ซึ่งให้ทั้งเงินเดือน ค่าศึกษาวิจัยและค่าไปศึกษาวิจัยกับอาจารย์ต่างประเทศที่ร่วมมือด้วยเป็นเวลา 6-12 เดือน รวมทุนละ 1.5-2.0 ล้านบาท โดยไม่มีข้อผูกพัน
3. ด้านมาตรฐานผลงานวิจัย กำหนดให้ผลงานวิจัยวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกได้มาตรฐานดีพิมพ์ระดับนานาชาติหรือเทียบเท่า
4. ด้านการเชื่อมโยง หาแหล่งทุนสนับสนุนอื่น ทั้งในและนอกประเทศ

ผลของการให้ทุน คปก. รุ่น 1 และรุ่น 2 (พ.ศ. 2541-2542)

ในการดำเนินการให้ทุน คปก. รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 มีผู้สมัครขอทุนมากกว่า 650 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก 140 หลักสูตร เปิดสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน 19 สถาบัน ปรากฏว่ามีอาจารย์ที่ได้รับทุนในสาขาวิศวกรรม 51 ทุน สาขาเทคโนโลยี 74 ทุน สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ 84 ทุน สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ 115 ทุน สาขาวิทยาศาสตร์สาธารณสุข 69 ทุน สาขาเกษตรศาสตร์ 41 ทุน สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 38 ทุน รวมทุนรุ่น 1 และ 2 ทั้งสิ้น 472 ทุน

ความร่วมมือและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

นอกจากมีอาจารย์จำนวน 427 คน จากมหาวิทยาลัยใน 27 ประเทศ ให้ความร่วมมือกับผู้ได้รับทุน คปก. แล้ว บางประเทศยังให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมอีก เช่น The German Academic Exchange Service (DAAD) ซึ่งให้ทุนนักศึกษาไทยไปศึกษาปริญญาเอกในประเทศเยอรมันทั้งหมด หรือแบบ Sandwich Program ได้มีข้อตกลง (Memorandum of Understanding : MOU) กับสกว. ในการให้ทุนร่วมชื่อ "DAAD-Royal Golden Jubilee" แก่ผู้ได้รับทุน คปก. ซึ่งมีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเยอรมันร่วมด้วยปีละ 15 ทุน เป็นเวลา 3 ปี สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น เห็นว่า คปก. จะมีประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทย จึงได้เชิญผู้บริหาร สกว. ไปดูงานด้านวิจัยในฝรั่งเศสและ The Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS) ซึ่งเป็นสถาบันด้านวิจัยที่ใหญ่ที่สุดของฝรั่งเศสก็จะทำข้อตกลงกับ สกว. ใน

การให้ความสนับสนุนแก่อาจารย์ และนักศึกษาทุน คปก. ซึ่งมีอาจารย์ฝรั่งเศสร่วมด้วย นอกจากนี้ ยังมีอาจารย์และผู้บริหารมหาวิทยาลัยจากประเทศอื่นอีกมากที่แสดงความสนใจเข้าร่วมในโครงการปริญญาเอกกาดูงานพิเศษ

3. โครงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของไทยให้ก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการโดยได้กำหนดเป็นนโยบายประการหนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานของการอุดมศึกษาไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย (นายประจวบ ไชยสาส์น) จึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นเครือข่ายของการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค ซึ่งจากนโยบายดังกล่าว จะเป็นการกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาไทยมีความเคลื่อนไหวในการที่จะยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการเรียนการสอน การวิจัยให้ก้าวไปสู่ความเป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเป็นนานาชาติให้เกิดขึ้นกับสถาบันอุดมศึกษาไทยในหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งหลักสูตรปกติ หลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรฝึกอบรบ และการจัดประชุมนานาชาติ โดยการพัฒนาศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้ก้าวไปสู่ความเป็นสากล (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 37)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ในปี พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศด้วยการนำระบบเครือข่ายการเรียนรู้ในภูมิภาคมาใช้เป็นแนวทางหลัก โดยยึดหลักการที่วาระร่วมตัวสร้างสรรค์ ร่วมกันพัฒนาเครือข่ายอุดมศึกษาในภูมิภาค

4. โครงการร่วมส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม สัมมนา และฝึกอบรบเชิงวิชาการนานาชาติ

รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย (นายประจวบ ไชยสาส์น) ได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะผลักดันให้ประเทศไทยพัฒนาสู่ความเป็นสากลและพร้อมที่จะแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยจะเป็นกลไกสำคัญที่จะมีบทบาทในการผลักดันให้ประเทศบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยพัฒนาศักยภาพและความพร้อมสู่ความเป็นเลิศและเป็นศูนย์กลางทางวิชาการของภูมิภาค กิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่ทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุน

ได้แก่ การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม สัมมนา และฝึกอบรมเชิงวิชาการนานาชาติในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ด้านความเป็นสากลแล้วยังเป็นการสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่จะมีส่วนช่วยนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยอีกด้วย ทบวงมหาวิทยาลัยได้นำโครงการเสนอกณะรัฐมนตรี ซึ่งได้รับความเห็นชอบเมื่อเดือนมิถุนายน 2542

รัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณให้ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินงานในปี พ.ศ. 2543 จำนวน 5,000,000 บาท สำหรับในปีงบประมาณ 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยไม่ได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวจึงได้ขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2542 มาใช้สนับสนุนการดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง ที่จะต้องจัดการประชุม สัมมนาและฝึกอบรมเชิงวิชาการนานาชาติในปี พ.ศ. 2542 ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยนเรศวร

5. โครงการจัดทำหลักสูตรสันติศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ร่วมมือกับกองทัพบก โดยสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูงดำเนินการพัฒนาและสร้างหลักสูตรสันติศึกษา (Peace Study) โดยจัดทำเป็นหลักสูตรนานาชาติระดับปริญญาโท และมุ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการการศึกษาด้านสันติศึกษาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยอาศัยภูมิปัญญาไทยในการดำรงสันติภาพมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานของการก่อตั้งประเทศชาติ เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดกรอบ รูปแบบ และหลักสูตร ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูงเพื่อดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2542 และจะรับนักศึกษาได้ในปีการศึกษา 2543

สรุปได้ว่า การดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายด้านความเป็นสากลของอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือกับต่างประเทศในระดับทวิภาคี พหุภาคี หรือโครงการต่าง ๆ ที่เป็นนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการ ล้วนเป็นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ เพื่อให้บุคลากรในแวดวงอุดมศึกษาได้รับการยกระดับสู่ความเป็นสากลและทำให้ไทยมีบทบาทในเวทีนานาชาติมากขึ้น

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับโปรแกรมนานาชาติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับโปรแกรมนานาชาติ ทั้งของนักการศึกษาไทย และต่างประเทศ โดยนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้

ความหมายและขอบข่ายของโปรแกรมนานาชาติ

โปรแกรมนานาชาติ (International Programs) หรือมักเรียกกันว่าหลักสูตรนานาชาติ แต่ในคำภาษาอังกฤษใช้คำว่า "International Programs" เหมือนกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้คำว่าโปรแกรมนานาชาติเพื่อให้สอดคล้องกับความหมายในคำภาษาอังกฤษ และเพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สำหรับงานวิจัยนี้ให้ใช้สองคำนี้แทนกันได้

โปรแกรมนานาชาติ หรือหลักสูตรนานาชาติ (International Programs) หมายถึง หลักสูตรที่เปิดทำการสอนเป็นภาษาต่างประเทศสำหรับนักศึกษาไทยและนักศึกษาจากต่างประเทศ (ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ, 2540 : 5) วรพรรณ อภิชัย (2535 : 238) กล่าวว่า หลักสูตรนานาชาติคือกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนจากประเทศต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรม เศรษฐกิจสังคม และการเมืองของนานาประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การร่วมกันรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งนี้โดยหลักสูตรนานาชาติจะมีองค์ประกอบสำคัญคือภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ผู้เรียนจากนานาประเทศและเนื้อหาสาระของหลักสูตรเป็นนานาชาติ

โปรแกรมนานาชาติ ไม่ใช่เพียงการสอนภาษาอังกฤษ การได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การมีผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศมาพูดเรื่องของประเทศให้คนในประเทศฟังเท่านั้น แต่โปรแกรมนานาชาติที่แท้จริงคือการเรียนรู้เพื่อเปรียบเทียบ แลกเปลี่ยน และอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรีเสมอกัน (ไพฑูริย์ สีนลาวัฒน์, 2534 : 26) นอกจากนี้โปรแกรมนานาชาติควรมีเนื้อหาสาระกิจกรรมครอบคลุมถึงการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจศึกษาในลักษณะอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดี (Common Understanding) การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependent World) การขยายโลกทัศน์ให้กว้าง (Global Perspective) สู่การเป็นประชาคมโลก ที่ต้องมีการค้าขาย แข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การถ่ายทอดความรู้ทางเทคโนโลยี (Technology Transfer)

วิท (Wit, 1997 : 3) กล่าวว่าการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนานาชาติ มีคำที่ใช้หลากหลายมาก เช่น การศึกษานานาชาติ (international education) ความเคลื่อนไหวทางวิชาการ (academic mobility) ความร่วมมือกับนานาชาติ (international cooperation) การศึกษาในต่างประเทศ (study abroad) การศึกษาพหุวัฒนธรรม (multicultural education) การศึกษาวัฒนธรรมนานาชาติ (intercultural education) สันติศึกษา (peace education) การศึกษาข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural education) การแลกเปลี่ยนนานาชาติ (international exchange) การศึกษาเปรียบเทียบ (comparative education) อาณาบริเวณศึกษา (area studies) เป็นต้น ซึ่งการใช้คำต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการศึกษา แต่คำที่มักใช้กันทั่วไป คือ การศึกษานานาชาติ (international education) และ การศึกษาเปรียบเทียบ (comparative education)

วิลสัน (Wilson ใน Hans de Wit, 1997: 25) กล่าวถึงความหมายของการศึกษานานาชาติ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย เช่น หมายถึงการแลกเปลี่ยนคณาจารย์ การรับนักศึกษาต่างชาติ หรือเป็นความพยายามของสถาบันในประเทศหนึ่งที่จะสร้างความร่วมมือทางวิชาการในระดับสถาบันกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เช่น การศึกษา การวิจัย และการสอน เป็นต้น

ใน The International Encyclopedia of Higher Education (1977 : 2293) กล่าวถึงคำว่า การศึกษานานาชาติ (International Studies) โปรแกรมนานาชาติ (International Programs) โปรแกรมการศึกษาข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Programs) ว่าคำเหล่านี้ใช้อย่างกว้างขวาง และในบางกรณีจะเปลี่ยนไปตามสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปและอเมริกาเหนือ คำว่า อาณาบริเวณศึกษา (Foreign Area Studies) การศึกษาเรื่องที่ไม่ใช่ตะวันตก (Non-Western Studies) และแม้แต่คำว่าความสัมพันธ์นานาชาติ (International Relations) เหล่านี้มักใช้อธิบายส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของขอบข่ายของความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษา

นอกจากนี้ พิคเคิร์ต (Pickert, 1992: 2) ให้ความหมายและขอบข่ายของการศึกษานานาชาติในระดับอุดมศึกษา (International Higher Education) ว่าเป็นการศึกษาที่แสดงถึงความเป็นนานาชาติในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในโลก อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) การศึกษาภาษาและวัฒนธรรม การศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษาสิ่งแวดล้อม หรือสันติศึกษา เป็นต้น ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะต้องเป็นการศึกษาในเรื่องของชาติต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งชาติ

อาจสรุปได้ว่าโปรแกรมนานาชาติ (International Programs) หรือมักเรียกกันว่าหลักสูตรนานาชาติเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าการศึกษานานาชาติ (International Education)

หรืออีกหลายคำที่อยู่ในขอบข่ายของการศึกษาเกี่ยวกับนานาชาติ เช่น โปรแกรมการศึกษานานาชาติ (International Education Programs หรือ International Studies) การศึกษาเปรียบเทียบ (comparative education) เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะเรียกอย่างไรก็ถือว่าอยู่ในขอบข่ายเดียวกันคือเป็นโปรแกรมที่ศึกษาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ภาษาและวัฒนธรรม อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) การศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษาสิ่งแวดล้อม หรือสันติศึกษา

หากจะเปรียบเทียบความหมายของโปรแกรมนานาชาติของไทยกับของต่างประเทศอาจจะเห็นความแตกต่างกันในเรื่องภาษาและสื่อในการเรียนการสอนซึ่งของไทยได้ระบุไว้ชัดเจนว่าสื่อในการเรียนการสอนต้องเป็นภาษาสากล และผู้เรียนผู้สอนมาจากนานาชาติ ส่วนของต่างประเทศนั้นเพียงแต่บอกว่าเป็นการศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของนานาชาติ อาจเป็นเพราะว่าในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ ใช้ภาษาสากลในการเรียนการสอนโดยเฉพาะภาษาอังกฤษอยู่แล้ว ซึ่งนักศึกษาจากชาติต่าง ๆ ที่เลือกเรียนที่สถาบันนั้น ๆ ก็ต้องใช้ภาษาอังกฤษ หรือแม้กระทั่งการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาอื่น ๆ เช่น ฝรั่งเศส สเปน ก็มีให้นักศึกษาเลือกเรียนได้ตามความถนัด แต่จุดเน้นของโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศน่าจะอยู่ตรงที่เนื้อหาของโปรแกรมได้สอดแทรกความเป็นนานาชาติไว้ ซึ่งจุดเน้นนี้จะเป็นข้อแตกต่างจากจุดเน้นของการจัดโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เห็นได้ชัด เพราะสถาบันอุดมศึกษาไทยมักให้ความสำคัญในเรื่องการใช้ภาษาสากลในการสอนโดยเฉพาอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ฉะนั้น โปรแกรมนานาชาติในความหมายของคนไทยจึงอาจจะแตกต่างจากโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในซีกโลกตะวันตก เช่น อเมริกา และยุโรป

องค์ประกอบของโปรแกรมนานาชาติ

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรนานาชาติไว้ ดังนี้ (ศรีเรือนโกศลวัฒน์ และศิริพร สิริไพโรจน์, 2541: 24)

1. เป็นหลักสูตรที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ
2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าศึกษา
3. อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรจะต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ดีมาก
4. เนื้อหาสาระของหลักสูตรจะต้องมีความเป็นนานาชาติ
5. เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ เช่น กิจกรรมแลกเปลี่ยนทางการศึกษา (ได้แก่ การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและนักวิชาการระหว่างประเทศ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและระหว่างชาติต่าง ๆ เป็นต้น)

นอกจากนี้ประจวบ ไชยสาส์น (2541: 3) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการพัฒนาความเป็นนานาชาติในการบรรยายพิเศษเรื่องมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2541 สรุปได้ดังนี้

1. การบริหารและการจัดการ ต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบด้านต่าง ๆ
2. หลักสูตรการเรียนการสอน มีเนื้อหาสาระของรายวิชาที่เป็นสากล
3. ภาษาที่ใช้ในการเรียน ต้องเป็นภาษาที่เป็นสากล เช่น ภาษาอังกฤษ
4. อาจารย์ผู้สอน ต้องพัฒนาบุคลากรด้านนี้ให้มีศักยภาพเหมาะสมกับการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ

การศึกษาโปรแกรมนานาชาติทางด้านบริหารธุรกิจในระดับปริญญาโท ลิน (Lin, 1993 อ้างถึงใน ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ, 2540: 12) ได้จำแนกองค์ประกอบของโปรแกรมนานาชาติออกเป็น 4 ประการ คือ

1. คณาจารย์ ลักษณะสำคัญ ได้แก่
  - 1.1 มีอาจารย์จากต่างประเทศ
  - 1.2 คณาจารย์มีประสบการณ์ในการสอนและการวิจัยในต่างประเทศ
  - 1.3 คณาจารย์มีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ในต่างประเทศ
2. นักศึกษา ลักษณะสำคัญ ได้แก่
  - 2.1 มีนักศึกษานานาชาติ
  - 2.2 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาต่างวัฒนธรรมในการเรียนการสอน
3. รายวิชา ลักษณะสำคัญ ได้แก่
  - 3.1 เป็นรายวิชาที่ยึดปัญหาเป็นศูนย์กลาง (problem-centered)
  - 3.2 มีการเรียนภาษาต่างประเทศ
  - 3.3 บางหลักสูตรเป็นโครงการร่วมที่ผู้เรียนสามารถเรียนเพื่อรับปริญญาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ได้อีกปริญญาหนึ่ง
4. โครงการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญ ได้แก่
  - 4.1 กิจกรรมภายใน เช่น เชิญวิทยากรจากต่างประเทศมาบรรยาย
  - 4.2 โครงการภายนอก เช่น การส่งนักศึกษาไปฝึกงานในต่างประเทศ

สำหรับ จอห์นสัน จูเนียร์ (Johnston Jr., 1996: 1) กล่าวว่าองค์ประกอบพื้นฐานของการศึกษานานาชาติมี 3 ประการ ได้แก่

1. ภาษาต่างประเทศ (Foreign Language)
2. การศึกษาในต่างประเทศ (Study Abroad)
3. เนื้อหาโดยรวมของหลักสูตรมีความเป็นสากล (global content of the curriculum as a whole)

นอกจากนี้ ใน The International Encyclopedia of Higher Education (1977 : 2293) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการศึกษานานาชาติ 3 ประการ ได้แก่

1. เนื้อหาของหลักสูตร
2. การให้ทุนแก่นักศึกษาในการฝึกอบรมและการวิจัย
2. การจัดระบบการศึกษาที่ผูกพันกับความช่วยเหลือและความร่วมมือทางวิชาการ

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรมนานาชาติที่ต่างประเทศเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ คือเนื้อหาของหลักสูตรต้องมีความเป็นนานาชาติ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นนานาชาติ เช่น มีความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ โดยต้องมีการศึกษาในต่างประเทศเป็นหลัก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าองค์ประกอบของโปรแกรมไม่ได้กล่าวถึงภาษาที่เป็นสื่อการเรียนการสอนมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปในเรื่องความหมายและขอบข่ายของโปรแกรมนานาชาติของต่างประเทศซึ่งใช้ภาษาต่างประเทศอยู่แล้ว โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาอังกฤษ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่ากับองค์ประกอบโปรแกรมนานาชาติของไทย

ลักษณะและกลยุทธ์ในการจัดโปรแกรมนานาชาติ

ในการจัดโปรแกรมให้เป็นนานาชาตินั้น อาจพิจารณาได้เป็น 4 ลักษณะ (ไพฑูริย์ ลินลารัตน์, 2534 : 22-26) ดังนี้

1. การจัดวิชานานาชาติศึกษาในหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education)

1.1 การสอดแทรกเนื้อหาในรายวิชาปกติ กรณีแรกอาจจะสอดแทรกเนื้อหาแนวคิดและประเด็นของความเป็นนานาชาติหรือความเป็นสากล โดยเฉพาะปัญหาของนานาชาติ เข้าไว้ในหมวดสังคมศาสตร์ สอดแทรกวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและของโลกไว้ในหมวดมนุษยศาสตร์และการเปรียบเทียบปัญหาและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้จะต้องมีการทบทวนรายวิชาปกติให้มีเนื้อหาในเชิงนานาชาติแทรกปนเข้าไปในเนื้อหาสาระ

1.2 จัดรายวิชาพื้นฐานใหม่ นอกจากการสอดแทรกแนวคิดและสาระของความเป็นนานาชาติไว้ในวิชาเดิมที่มีอยู่ การจัดสร้างรายวิชาใหม่ขึ้นให้เป็นรายวิชาบังคับใหม่หรือรายวิชาเลือกใหม่ ก็เป็นการส่งเสริมความเป็นนานาชาติที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยอาจจะจัดเป็นรายวิชานานาชาติศึกษา หรือสาขาศึกษาโดยตรง (International Studies or Global Studies) หรือวิชาที่เป็นประเด็นของนานาชาติ ปัญหาของโลกปัจจุบัน เป็นต้น

1.3 ส่งเสริมรายวิชาที่สัมพันธ์กับนานาชาติ การจัดรายวิชาที่สัมพันธ์กันหรือในกลุ่มเดียวกันถือเป็นความจำเป็นเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นวิชาเลือกหรือบังคับก็ตาม วิชาที่สัมพันธ์และอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น วิชาในกลุ่มของสันติศึกษา (Peace Education) สิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Right Education) สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education) พัฒนศึกษา (Development Education) การศึกษาต่างวัฒนธรรม (Multi Cultural Education) เป็นต้น วิชาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน (Family) มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกัน และมีแนวทางในลักษณะนานาชาติ (International Approach) เช่นเดียวกัน ควรจะได้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้จัดขึ้นอย่างหลากหลาย และเป็นทางเลือกหลาย ๆ ทางที่ใกล้เคียงกันให้กับผู้เรียนหลาย ๆ ลักษณะ

การศึกษาในรายวิชาพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไปนี้ควรเน้นหนักในการสร้างทัศนคติที่เหมาะสม ในเชิงของความเป็นนานาชาติ (International Perspectives) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของนานาชาติ (International Knowledge) และบทบาทความรับผิดชอบร่วมกันในระดับนานาชาติ (International Responsibilities) เน้นหลักสำคัญซึ่งเป็นเป้าหมายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นแก่บัณฑิตทุกคน

2 การจัดวิชานานาชาติในหลักสูตรวิชาชีพ (Professional or Specialized Course)

2.1 ปรับเนื้อหาให้มีความเป็นนานาชาติในระดับรายวิชาปกติ (Internationalize the existing courses) โดยที่เนื้อหาสาระของรายวิชาปกติ นั้น เราจำเป็นต้องให้ความทันสมัย ตามทันกับการเปลี่ยนของโลกและสังคมอยู่แล้ว ดังนั้นจึงถือเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่เรียนรู้ทำความเข้าใจกับสาระของตนเองด้วย การเพิ่มเติมเนื้อหาของต่างชาติมาเป็นเปรียบเทียบกับวิชาของตนเอง เพื่อให้เข้าใจสาระของตนเองได้ชัดเจนลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้น ในกรณีเช่นนี้จะต้องพัฒนาให้ผู้สอนได้ไปเห็น ไปเรียนรู้ ไปพัฒนาตนเองในต่างประเทศอยู่อย่างสม่ำเสมอ ความเป็นนานาชาติจะต้องสร้างและส่งเสริมให้เกิดกับอาจารย์ผู้สอนทุกคน ให้ผู้สอนมีทัศนะเชิงนานาชาติอย่างกว้างขวางเพื่อส่งผลกระทบต่อนิสิตทุกคนต่อไป

2.2 ปรับเนื้อหาวิชาพื้นฐานวิชาชีพให้มีความเป็นนานาชาติในเชิงวิชาชีพมากขึ้น ในหลักสูตรวิชาชีพหรือวิชาเอกเฉพาะแต่ละด้านจะมีการศึกษาลึกลงไปในแต่ละวิชาเอก แต่การเจาะลึกลงไปในรายวิชาเฉพาะหรือรายวิชาเอกนั้น ผู้เรียนน่าจะมีพื้นฐานทางนานาชาติประกอบไป

ก่อน เพื่อความเข้าใจสาขาของตนเองได้อย่างชัดเจนขึ้น วิชาในลักษณะนี้จึงจะสามารถผนวกเข้าใน รายวิชาพื้นฐานวิชาชีพปกติด้วยข้อมูลและทักษะในเชิงนานาชาติ หรือพัฒนาขึ้นเป็นรายวิชา ต่างหากโดยตรง เช่น วิชา International Politics ในคณะรัฐศาสตร์ วิชา International Business ในสาขาวิชาธุรกิจและบัญชี วิชา International Communication ในสาขาวิชาธุรกิจและบัญชี วิชา International Education ในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

2.3 จัดเป็นกลุ่มวิชาหรือวิชาเอกในหลักสูตรวิชาชีพของแต่ละสาขา ลักษณะการจัดในวิชาชีพกลุ่มนี้เป็นการจัดเพื่อเป้าหมายของการสร้างคนและสร้างวิชาการด้านนานาชาติศึกษา ในแต่ละสาขาวิชาเฉพาะ โดยมุ่งเน้นให้ศึกษาวิจัยและผลิตบัณฑิตเพื่อทำงานพัฒนาการด้านนี้ โดยตรง เช่น วิชาเอกในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วิชาเอกทางด้านธุรกิจการค้าระหว่าง ประเทศ วิชาเอกทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ วิชาเอกทางด้านศึกษานานาชาติ เป็นต้น การจัดหลักสูตรในแนวนี้จะพัฒนาวิชาการได้ชัดเจนขึ้น ลึกซึ้งและต่อเนื่องยาวนานขึ้น โดยมี เป้าหมายให้ผู้เรียนรู้สึกในวิชานี้ เพื่อทำงานเฉพาะด้านหรือเพื่อทำงานในระดับประเทศ ต่างประเทศและองค์การนานาชาติได้

3 การจัดหลักสูตรพิเศษเพื่อความเป็นนานาชาติ (Special Program)

3.1 อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) เป็นการศึกษาเฉพาะท้องถิ่น เฉพาะ บริเวณที่เราจะด้อยเกี่ยวข้องสัมพันธ์และมีความสำคัญในประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศ มหาอำนาจ ภูมิภาคที่สนใจก่อน คือ ภูมิภาคที่มีความสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศ ใน ประเทศที่กำลังพัฒนาเองก็อาจจะให้ความสำคัญการเมืองระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้ด้วย แต่ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในทางการศึกษา และความเข้าใจอันดีระหว่าง ประเทศด้วย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศที่การพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และ ประเทศที่มีอิทธิพลต่อประเทศนั่นเอง ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ประเทศไทยหรือประเทศอาเซียนควรศึกษา เรื่องของอาเซียน เรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกาหลี ใต้หวัน ญี่ปุ่น จีน อเมริกา ยุโรปและรัสเซีย เป็นต้น ทั้งนี้ต้องดูความพร้อม ความเหมาะสม และความสนใจพร้อมกันไป

3.2 ท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) หมายถึงการศึกษาในเรื่องของประเทศนั่นเอง ให้ลึกซึ้งเฉพาะ สร้างตัวเนื้อหาวิชา (Body of Knowledge) ขึ้นมาในแต่ละสาขาแล้วพัฒนาความรู้ใน เชิงสหสาขาวิชาที่จะศึกษาลึกลงไปในตัวของเราเองและพร้อมที่จะเผยแพร่ออกสู่โลกภายนอกได้ อย่างมีน้ำหนักและมีความหมายพอ อย่างกรณีของประเทศไทย คือ โครงการไทยศึกษา (Thai Studies) ที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะเข้าใจสังคมไทยเรา และพร้อมที่จะเผยแพร่ไปสู่นานาชาติได้ เพื่อ ให้ความเป็นนานาชาติเป็นการแลกเปลี่ยนทางวิชาการมากกว่าเป็นกระแสทางเดียว

3.3 ประเด็นเฉพาะเรื่อง (Topic Studies) เป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ นานาชาติหรือเกี่ยวกับประเด็นปัญหานานาชาติเฉพาะประเด็นที่กล่าวถึงนี้ จะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้อง

โยงและสัมพันธ์กันในระดับนานาชาติ เช่น ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน สตรีศึกษา สันติศึกษา สิ่งแวดล้อม สาขาศึกษา ประเด็นเหล่านี้จะมีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกันในระดับนานาชาติและเกี่ยวข้องกันทุกสาขาวิชา

4 การจัดหลักสูตรภาษาเพื่อความเป็นนานาชาติ (Foreign Language Studies)

4.1 การสอนภาษาของตนเองให้ชาวต่างชาติ กรณีอย่างนี้เป็นกระบวนการที่ประเทศที่ปกครองอาณานิคม คือ อังกฤษและฝรั่งเศสได้ใช้มาก่อนแล้ว สหรัฐมาเผยแพร่ตามด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ได้เรียนภาษาอังกฤษอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น ในปัจจุบันได้พยายามเผยแพร่ส่งเสริมให้มีการเรียนภาษาญี่ปุ่นกันอย่างกว้างขวาง ในกรณีของประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ควรถือเป็นหน้าที่ และความรับผิดชอบที่จะส่งเสริมการสอนภาษาของตนให้กับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง หลากหลายและเป็นจริงเป็นจัง กรณีของประเทศไทยนี้เป็นตัวอย่างที่ดีที่สถาบันการศึกษาไทยจะต้องส่งเสริมการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติที่มาเรียนในเมืองไทยและที่เขาคจะศึกษาในประเทศของเขาเองอย่างลึกซึ้ง

4.2 การเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาท้องถิ่น ในเรื่องความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยต้องอาศัยเครื่องมือที่สำคัญคือภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาษาใดก็ตามถือได้ว่าเป็นอุปกรณ์สำคัญของการเรียนรู้เพื่อเข้าใจซึ่งกันและกัน ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีผู้ใช้กันอย่างกว้างขวาง และเป็นภาษาของการสื่อสารและการเดินทาง การส่งเสริมภาษาอังกฤษจึงเป็นเรื่องจำเป็น แต่การเรียนรู้เพียงภาษาอังกฤษยังไม่เป็นการเพียงพอ ภาษาอื่น ๆ ควรจะได้มีการส่งเสริมให้เรียนรู้กันอย่างจริงจังด้วย โดยเฉพาะภาษาของประเทศเพื่อนบ้านและภาษาของประเทศที่จะมีอิทธิพลต่อประเทศของตน

4.3 การพัฒนาวิชาเนื้อหาเป็นภาษาต่างประเทศ หลักสูตรลักษณะเช่นนี้คือการเปิดสอนวิชาเนื้อหาต่าง ๆ เป็นภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เช่น การสอนวิชาการโรงแรมเป็นภาษาอังกฤษ การสอนวิชาการธุรกิจเป็นภาษาอังกฤษ การสอนวิชาการบริหารอุดมศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ หลักสูตรลักษณะนี้เน้นที่ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารทางวิชาการเพื่อผู้เรียนจะสามารถติดต่อเข้าใจกับคนต่างชาติ และคนต่างชาติก็อาจจะมาเรียนได้พร้อมกันไป

ในการบรรยายพิเศษเรื่องมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2541 ประจวบ ไชยสาส์น (2541: 1-2) ได้กล่าวถึงการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการในภูมิภาคเพื่อมุ่งสู่ความเป็นสากล สรุปได้ดังนี้

1. ควรสนใจอย่างแท้จริงต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอน

2. เน้นการศึกษาตลอดชีพ เพิ่มพูนความใฝ่รู้ และความเข้าใจของแต่ละบุคคล ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

3. การสร้างความเป็นสากลต้องเริ่มจากสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักให้แก่ นักวิชาการ ผู้บริหาร อาจารย์ ตลอดจนนักศึกษา ถึงความสำคัญของการพัฒนาสู่ความเป็นสากล เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานที่แท้จริง

4. เน้นการฝึกอบรมอาจารย์ประจำการ ตลอดจนจัดให้มีการประเมินผลการเรียนการสอน และหลักสูตร เพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอน และยกระดับมาตรฐานทางวิชาการให้สูงขึ้น

5. ต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนความเป็นสากล เช่น โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ หรือนักศึกษาระหว่างประเทศ การร่วมประชุมนานาชาติ เป็นต้น

6. หัวใจของความเป็นสากลของการอุดมศึกษา ต้องมีความสามารถในการแข่งขัน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

7. ต้องคำนึงความหลากหลายในพื้นฐานทางวัฒนธรรม และเชื้อชาติของผู้เรียน โดยใช้ กลไกการบริหารจัดการให้เหมาะสม

8. ต้องเปลี่ยนแปลงเรื่อง แนวนโยบาย กฎหมาย และข้อบังคับให้สอดคล้องกับความเป็น สากลที่นานาชาติได้ดำเนินการและเป็นผลสำเร็จ

9. ต้องพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษา คอมพิวเตอร์ และคำนึงถึงความหลากหลาย ของหลักสูตร เพื่อรองรับความสนใจของผู้เรียน

10. ต้องทราบบขีดความสามารถและข้อจำกัดต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา

11. ต้องตั้งเครือข่ายทางวิชาการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

12. ตั้งสถาบันไทยคดีศึกษา หรือศูนย์วัฒนธรรมไทยในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ

13. ต้องมีการผสมผสานวิทยาการจากแหล่งภายนอก เพื่อให้เข้ากับภูมิปัญญาไทยได้ อย่างกลมกลืน

นอกจากนี้ ประจวบ ไชยสาส์น ยังได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการ พัฒนาความเป็นนานาชาติ ดังนี้

1. การส่งเสริมการพัฒนางานวิจัยต่าง ๆ
2. การบริการทางวิชาการต้องเอื้ออำนวย และสนับสนุนการพัฒนาสู่ความเป็นนานาชาติ เช่น การฝึกอบรม การประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ
3. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
4. การให้สถาบันอุดมศึกษาของเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
5. ขอความร่วมมือจากสถานทูตไทยในต่างประเทศ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ หลักสูตรนานาชาติของไทย

6. จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ และเผยแพร่ทั้งในและนอกประเทศ

สำหรับแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเฉพาะภูมิภาค หรือบริเวณซึ่งเรียกกันว่า ภูมิภาคศึกษา (regional studies) หรืออาณาบริเวณศึกษา (area studies) เขียน ธีระวิทย์ (2538: 6) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย โดยปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวกับประเทศที่อยู่ในภูมิภาค
2. ส่งเสริมศูนย์เอกสารหรือข้อมูลประกอบการเรียนการสอน และการวิจัย
3. ส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับภูมิภาค
4. พัฒนาคุณภาพนักวิชาการด้านภูมิภาคศึกษาโดยการส่งเสริมสถาบันพี่น้องในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนนักวิชาการ
5. ส่งเสริมนิสิตนักศึกษาให้มีความสนใจในภูมิภาคศึกษาในสภาพปัจจุบันภายใต้เงื่อนไขที่มีอยู่ โดยคณาจารย์ควรจะ
  - 5.1 รวมกันแบบหลวม ๆ จัดตั้งสมาคมภูมิภาคศึกษา
  - 5.2 แบ่งงานกันทำและประสานงานกัน
  - 5.3 ในอนาคตควรเปิดโครงการภูมิภาคศึกษาเป็นสาขาวิชาเอกหนึ่งแห่งในไทย
  - 5.4 ควรมีการพัฒนางานวิจัยให้มีระดับดีขึ้น ประเทศไทยควรมีศูนย์ข้อมูลประเทศต่าง ๆ ที่สมบูรณ์แบบอย่างน้อยหนึ่งศูนย์ และที่นั่นควรมีพิพิธภัณฑ์นานาชาติด้วย

ทั้งนี้ โปรแกรมนานาชาติที่เปิดสอนต้องมีความสอดคล้องตามความต้องการของนักศึกษาและประเทศของนักศึกษาด้วย จำเป็นต้องมีการแนะแนวเป็นพิเศษสำหรับนักศึกษาต่างชาติ เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ดี และสามารถจะเรียนรู้และศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ได้เต็มที่ (แรมซิง, 2534 : 12) นอกจากนี้ การจัดโปรแกรมนานาชาติต้องให้ความสำคัญและพิจารณาอย่างจริงจังถึงเรื่องการเทียบโอนหน่วยกิต ความพร้อมของนักศึกษาต่างชาติและหลักสูตรที่พัฒนาโดยเน้นวัฒนธรรมของตนเป็นหลัก (แมคคินนอน, 2534 : 5) ควรมีการสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานและตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างประเทศและสังคมต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นระดับปัญญาสวนในระดับปฏิบัติการคือฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะนำไปสู่ความเป็นนานาชาติ อาทิ เช่น ภาษา การใช้คอมพิวเตอร์ (ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์, 2534 : 4) ทั้งนี้ วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในอเมริกาพยายามสอนนักศึกษาทุกคนในสถาบันให้มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ และวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ แต่ภาษาก็ยังคงมีความสำคัญมาก ในเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปของสถาบันการศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทั่วไป (General Education Course) ให้มีลักษณะดังนี้ คือ ประวัติและอารยธรรมของประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศตะวันตก ทั้งนี้ความลึกและความกว้างของหลักสูตร

แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของแต่ละโปรแกรม นอกจากโปรแกรมแล้ว การจัดการศึกษา ต้องจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่มาจากประเทศอื่น ๆ เช่น หนังสือ ฟิล์ม วิดีโอ ดนตรี หนังสือพิมพ์ หรือแม้กระทั่งการถ่ายทอดผ่านดาวเทียม เป็นต้น (Pickert, 1992: 3)

การจัดโปรแกรมนานาชาตินอกจากจะต้องให้ความสำคัญต่อเนื้อหาโปรแกรมแล้ว การจัดระบบบริหารให้เอื้อต่อการดำเนินงานสำหรับโปรแกรมนานาชาตินับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมเพื่อความสมบูรณ์เต็มที่ ลักษณะการบริหารที่เอื้อต่อการดำเนินงานในเชิงนานาชาติ ตามที่ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2534 : 16) ได้เสนอไว้ มีดังนี้

1. การจัดระบบบริหารที่ยืดหยุ่น คล่องตัว รวดเร็ว
2. การสนับสนุนกว้างขวาง และหลากหลาย ให้อาจารย์ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานในต่างประเทศเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถด้านนี้
3. มีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ เช่น การเงิน
4. การมีระบบสนับสนุนที่พร้อม เพียงพอ และเหมาะสม เช่น ที่พัก ที่ทำงาน ที่วิจัยค้นคว้า
5. มีแหล่งข้อมูลนานาชาติที่ดีเพียงพอ
6. มีผู้บริหารและอาจารย์ที่สนใจและตั้งใจ
7. มีหน่วยประสานงาน และดำเนินการกิจการนานาชาติ ซึ่งอาจเป็นกรรมการ หน่วย ศูนย์ หรือสำนัก ตามความพร้อมของสถาบัน

จากผลการสัมมนาในระดับชาติเรื่องความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทยได้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนานาชาติ ดังนี้ (ทบทวนมหาวิทยาลัย, 2534 : 13)

1. การบริหารและการจัดการ ควรพัฒนาให้มีหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการพัฒนางานวิชาการด้านต่าง ๆ ของสถาบันให้มีความเป็นสากลมากขึ้น โดยจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้พอเพียงต่อการดำเนินงาน โดยอาศัยแหล่งทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถด้านการบริหารและการจัดการในระดับสูง และควรมีการพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษาให้สูงขึ้นตามไปด้วย

2. หลักสูตร ควรปรับปรุงเนื้อหาสาระและวิธีการสอนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ สามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้กับสถาบันการศึกษาของต่างประเทศ รูปแบบการศึกษาควรมีความยืดหยุ่นเพียงพอเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมือง วัฒนธรรม และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้จะต้องมีการปรับปรุงการศึกษาระดับก่อนอุดมศึกษาให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการเรียนการสอน

วิชาพื้นฐานที่จะเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นบางด้าน เช่น ทักษะการสื่อสาร เป็นต้น สำหรับวิชาเฉพาะนั้นควรปรับปรุงเนื้อหาสาระให้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติให้มากขึ้น รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรอาณานิคมศึกษาหรือภูมิภาคศึกษา (Area Studies or Regional Studies) ให้มากขึ้นด้วย

3. ภาษา ควรจะมีการนำภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมาเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน นักศึกษาจึงควรจะมีการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศและควรจะมีการปรับปรุงหลักสูตรและระบบการสอนภาษาต่างประเทศขึ้นอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ในขณะที่เดียวกันควรจะคำนึงถึงความสำคัญของการสงวนรักษาภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยด้วย

4. ผู้สอน บุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกจากจำเป็นจะต้องมีความรู้เฉพาะสาขาและทักษะทางภาษาที่ดีแล้ว จะต้องมีความเจตคติที่ถูกต้องต่อการพัฒนาความเป็นสากลของการอุดมศึกษา เนื่องจากจะเป็นผู้ถ่ายทอดมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นสากลไปยังนักศึกษา

ประจวบ ไชยสาส์น (2541: 2-3) ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญในการจัดหลักสูตรนานาชาติเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ในการบรรยายพิเศษเรื่องมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2541 ดังนี้

1. เพื่อให้คนไทยด้วยกันเองเชื่อมั่นในคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตรนานาชาติเชื่อมั่นในศักยภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัยไทย โดย

- ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในประเทศ หรือโอนย้ายหน่วยกิตจากต่างประเทศมาเรียนในสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อลดดุลย์ทางการศึกษา

- ให้ความสนับสนุนในการวิจัยและพัฒนาของนักวิชาการไทย ทั้งจากภาครัฐและเอกชน หรือองค์กรต่างประเทศ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาไทยต้องสร้างความมั่นใจในผลงานวิชาการว่ามีคุณภาพในระดับนานาชาติ

2. เพื่อร่วมมืออย่างสร้างสรรค์กับประเทศเพื่อนบ้าน ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาทางวิชาการร่วมกัน ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องเร่งพัฒนาหลักสูตร สร้างโปรแกรมการเรียนรู้อีกหลาย ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และการประชาสัมพันธ์สู่นานาชาติต่อไป โดยขอความร่วมมือจากกระทรวงการต่างประเทศ

นอกจากนี้ ประจวบ ไชยสาส์น (2541: 3-4) ยังได้กล่าวถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาการอุดมศึกษาให้เป็นนานาชาติ ดังนี้

1. ความพร้อมของระบบ

- 1.1 นโยบายจากระดับสูงของมหาวิทยาลัย ต้องสนับสนุนอย่างจริงจัง
- 1.2 ความคล่องตัวในการบริหารจัดการภายใน
- 1.3 การประสานงาน ระบบแนะแนวให้คำปรึกษา
2. ความพร้อมของสถาบัน
  - 2.1 ด้านหลักสูตร หอสมุด
  - 2.2 ด้านบุคลากรผู้สอนและผู้บริหาร
  - 2.3 อุปกรณ์การเรียนการสอน
3. ความพร้อมของตัวบุคคล
  - 3.1 ด้านความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตร
  - 3.2 วิธีการสอนที่ทันสมัย ใช้สื่อ IT เสริมการเรียนการสอน
  - 3.3 ด้านพื้นฐานการใช้ภาษา คอมพิวเตอร์

อีเมอร์สัน และ นิวซอม (Emerson and Newsom, 1995: 36) ได้เสนอลักษณะการจัดโปรแกรมนานาชาติในด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

1. การบริหาร (Administration) การบริหารช่วยกำหนดทิศทางในการจัดโปรแกรมและกิจกรรมเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติโดยการกำหนดพันธกิจ (Mission) วิสัยทัศน์ นโยบาย และวิถีปฏิบัติของสถาบัน นอกจากนี้ยังรวมถึงการกำหนดหน่วยงานเพื่อการบริหาร คณะกรรมการบริหาร และการจัดการด้านการเงิน

2. การสอน (Instruction) ประกอบด้วย การพัฒนาอาจารย์ การจัดโปรแกรมการศึกษานานาชาติ

3. การบริการนักศึกษานานาชาติ เช่น การฝึกอบรมด้านภาษา บริการให้คำปรึกษา สโมสรนานาชาติ สโมสรภาษาต่างประเทศ สัมมนานานาชาติ การช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยี การศึกษาทางไกล เป็นต้น

นอกจากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการจัดโปรแกรมนานาชาติแล้ว นักการศึกษาต่างประเทศได้เสนอกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมนานาชาติที่น่าสนใจ ดังเช่นกลยุทธ์การจัดโปรแกรมนานาชาติตามแนวคิดของสก๊อต (Scott, 1994 : 74-75) ได้แก่

1. เน้นทั้งการศึกษานานาชาติและการศึกษาพัฒนาวัฒนธรรม
2. จัดให้ทั่วถึงทุกหลักสูตร ไม่ใช่เฉพาะวิชาเอกใดเอกหนึ่ง
3. จัดให้ครอบคลุมทุกกิจกรรม ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร
4. จัดให้ครอบคลุมทั้งการวิจัย การฝึกอบรม และการสอนระดับปริญญาตรี

5. จัดโดยให้มีส่วนร่วมทั้งจากหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอก

ไนท์ (Knight, 1997: 50) ได้เสนอกกลยุทธ์ด้านโปรแกรม (Programme Strategies) ไว้ดังนี้

1. โปรแกรมวิชาการ (Academic Programmes) เป็นการผสมผสานมิตินานาชาติ นานาวัฒนธรรมในเนื้อหาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน
2. ความร่วมมือด้านการวิจัยและวิชาการ
3. กิจกรรมนอกหลักสูตร
4. การบริการและความสัมพันธ์ภายนอกทั้งในและต่างประเทศ

นอกจากนี้ การจัดโปรแกรมนานาชาติควรจัดให้มีความหลากหลายขึ้น เช่น การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนด้านวิชาการระหว่างประเทศ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้โปรแกรมนานาชาติมีความหลากหลายแล้ว ยังช่วยยกระดับการวิจัยด้วย นักศึกษานานาชาติจะเป็นแหล่งทรัพยากรบุคคลที่ให้ข้อมูลด้านภาษาและวัฒนธรรม กระตุ้นให้อาจารย์และนักศึกษายายขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรม (Ebuchi, 1989: 28) ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาควรมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการรับนักศึกษาจากต่างประเทศ จะต้องมีความจำเป็นและเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการให้บริการช่วยเหลือ จะต้องมีความสมดุลในการจัดกิจกรรมสำหรับนักศึกษาและคณาจารย์ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม สถาบันอุดมศึกษาพึงถือว่าอาจารย์และนักศึกษาจากต่างประเทศคือทรัพยากรสำคัญในสถาบัน (Kuhlman, 1992 : 22)

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมนานาชาติของไทยและต่างประเทศ สรุปได้ว่ามีลักษณะและกลยุทธ์ที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่เน้นที่หลักสูตร อาจารย์ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นนานาชาติ รวมทั้งการบริหารจัดการ โดยสถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติควรมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ในแนวคิดของนักการศึกษาต่างประเทศให้ความสำคัญกับนักศึกษาต่างชาติมาก โดยมีการกล่าวถึงการบริการนักศึกษาจากนานาชาติในด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการโอนหน่วยกิต รวมทั้งความพร้อมของนักศึกษาต่างชาติและหลักสูตรที่ต้องพัฒนาโดยเน้นวัฒนธรรม และกิจกรรมที่เป็นนานาชาติ เป็นต้น ส่วนแนวคิดของนักอุดมศึกษาไทยให้ความสำคัญกับหลักสูตรมากที่สุด รวมทั้งความพร้อมของสถาบันที่จะจัดโปรแกรมนานาชาติ โดยอาจารย์ที่สอนต้องมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา และความพร้อมของสถาบันด้านอื่น ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ในส่วนที่แตกต่างกันระหว่างแนวคิดของนักการศึกษาไทยและต่างประเทศที่เห็นได้ชัด คือ ภาษาอังกฤษ ที่นักการศึกษาไทยให้ความสำคัญในการจัดโปรแกรมนานาชาติ แต่สำหรับแนวคิดของต่างประเทศไม่ได้กล่าวถึงมากนัก แต่จะเน้นเรื่องการศึกษาในต่างประเทศมากกว่า

ตอนที่ 4 รูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติของต่างประเทศ

สถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ เป็นต้น มีรูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และความเหมาะสมกับสภาวการณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลปัจจุบันของโปรแกรมนานาชาติที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศจากอินเทอร์เน็ต (Internet) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัย จึงขอเสนอรูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในต่างประเทศ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติของต่างประเทศ

สถาบัน/ประเทศ	รูปแบบโปรแกรม	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. มหาวิทยาลัยโคโลราโด (Colorado State University) สหรัฐอเมริกา	1. อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) 2. โอกาสศึกษาต่อต่างประเทศ (Faculty Opportunities Abroad) 3. ความสัมพันธ์กับนานาชาติ (International Connections) 4. โปรแกรมนานาชาติ (International Programs)	1. Asian, Latin American, Russian, Eastern and Central European Studies 2. Fulbright Program เป็นโปรแกรมให้ทุนแก่บุคลากร อาจารย์และนักศึกษาทำวิจัย สอน หรือศึกษาในต่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ 3. การเชิญศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยอื่น ทั้งใน และต่างประเทศมาบรรยายในเรื่องเกี่ยวกับนานาชาติ โดยเปิดให้นักศึกษาและสาธารณชนที่สนใจเข้าฟัง สัปดาห์ละครั้ง 4.1 โปรแกรมภาษาอังกฤษ 4.2 การศึกษานานาชาติ - การศึกษาในต่างประเทศ 4.3 การวิจัยและพัฒนา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถาบัน	รูปแบบโปรแกรม	กิจกรรมการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยโคโลราโด (Colorado State University) สหรัฐอเมริกา	5. โปรแกรมทุนสำหรับอาจารย์ ต่างชาติ (International Visitors and Scholars Programs) 6. การฝึกงาน การทำงาน การ สอน และอาสาสมัครในต่าง ประเทศ (Internships, Work, Teaching and Volunteer Abroad)	นานาชาติ (International Research and Development) 5. เป็น Visiting Fulbright Scholars and Occasional Lecturers ซึ่งเชิญอาจารย์ต่าง ชาติมาสอนที่มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยอีสต์ เทนเนสซี (East Tennessee State University) สหรัฐอเมริกา	1. โปรแกรมการศึกษาใน ต่างประเทศ (Study Abroad) 2. การแลกเปลี่ยนบุคลากร (International Faculty Exchanges)	1. Study Trips ที่ฝรั่งเศส เยอรมัน สกอตแลนด์ ฯลฯ 2. Campus Activities -International Education Week - International Convocation - International Film Festival - Foreign Students Awards Banquet - Participation in the Model United Nations International Food's Day
3. มหาวิทยาลัยนอร์ทเทอริ อิลลินอย (Northern Illinois University) สหรัฐอเมริกา	1. โปรแกรมศึกษาต่างประเทศ (Study Abroad Program) 2. การรับนักศึกษาต่างชาติ (International Students)	1. โปรแกรมศึกษาต่างประเทศ (Study Abroad Program) 2. การรับนักศึกษาต่างชาติ (International Students)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถาบัน	รูปแบบโปรแกรม	กิจกรรมการเรียนการสอน
4. มหาวิทยาลัยเซาเทิร์นโอเรกอน (Southern Oregon University) สหรัฐอเมริกา	1. โปรแกรมศึกษาต่างประเทศ (Study Abroad Program) 2. การฝึกงาน (International Internships) 3. การรับนักศึกษาต่างชาติ (International Students)	กิจกรรมนานาชาติ เช่น International Week - Annual Spring Festival
5. มหาวิทยาลัยพิตส์เบิร์ก (University of Pittsburgh) สหรัฐอเมริกา	1. อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies Program) 2. โปรแกรมศึกษาต่างประเทศ (Study Abroad Program) 3. โปรแกรมธุรกิจระหว่างประเทศ (International Business Program)	1. Latin American, Russian and European, West European Studies
6. มหาวิทยาลัยแห่งพูเกตซาวด์ (University of Puget Sound) สหรัฐอเมริกา	1. โปรแกรมศึกษาต่างประเทศ 2. การรับนักศึกษาต่างชาติและ ทุนการศึกษา (International Students and Scholars)	
7. วิทยาลัยวอชิงตัน (Washington College) สหรัฐอเมริกา	1. โปรแกรมการแลกเปลี่ยน นานาชาติ (International Exchange Program) 2. โปรแกรมร่วม (Joint Program) 3. ภาคการศึกษาพิเศษ (Special Sessions) 4. โปรแกรมความร่วมมือใน การศึกษาที่ต่างประเทศ (Cooperative Study Abroad Program)	1. เน้นการส่งเสริมให้นักศึกษา ไปศึกษาในต่างประเทศ เพราะเห็นว่าช่วงเวลาที่อยู่ ในต่างประเทศจะเป็นการ เปิดใจนักศึกษาสู่สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจาก ภูมิสำเนาของนักศึกษา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถาบัน	รูปแบบโปรแกรม	กิจกรรมการเรียนการสอน
8. สถาบันการจัดการนานาชาติ แห่งมหาวิทยาลัยเอเชีย (The International School of Management, University of Asia) สหรัฐอเมริกา	1. โปรแกรมปริญญาโท 4 โปรแกรม ได้แก่ บริหารธุรกิจ กฎหมาย การตลาดและ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการ จัดการคอมพิวเตอร์ 2. โปรแกรมปริญญาเอก 5 โปรแกรม ได้แก่ บริหารธุรกิจ กฎหมาย การตลาดและ เทคโนโลยีสารสนเทศ การ จัดการคอมพิวเตอร์ และปรัชญา	1. โปรแกรมระดับปริญญาโท มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ทักษะด้านการจัดการที่ จำเป็นสำหรับธุรกิจนานาชาติ 2. โปรแกรมระดับปริญญา เอกมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ทักษะการวิเคราะห์และวิจัย ในระดับสูง ที่จำเป็นสำหรับ ธุรกิจนานาชาติ
9. มหาวิทยาลัยบร็อก (Brock University) แคนาดา	1. การทำงานในต่างประเทศ (Working Abroad) 2. การศึกษาในต่างประเทศ การ แลกเปลี่ยน (Studying Abroad- Exchange) 3. ทุนการศึกษาในต่างประเทศ (Scholarships and Awards for Study and Outside of Canada) 4. การฝึกงานนานาชาติ (International Co-ops and Internships) 5. การศึกษานานาชาติแบบเข้มข้น (International Studies concentration)	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถาบัน	รูปแบบโปรแกรม	กิจกรรมการเรียนการสอน
<p>10. มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ออสเตรเลีย (Australian National University) ออสเตรเลีย</p>	<p>1. โปรแกรมปริญญาโทสาขา เอเชียศึกษา (Asian Studies) ได้แก่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศึกษา (Graduate Program in Southeast Asian Studies และ เอเชียตะวันออกศึกษา (East Asian Studies)</p>	<p>1. เป็นโปรแกรมที่ศึกษาเรื่อง ของประเทศในแถบเอเชีย ซึ่ง รวมถึงโปรแกรมไทยศึกษาด้วย โดยในสถาบันมีศูนย์ไทยศึกษา แห่งชาติ (National Thai Studies Centre) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2534 โดยรัฐมนตรี กระทรวงการศึกษาฯ ของ ออสเตรเลีย (Dr. John Dawkins) เพื่อให้บริการแก่ผู้ สนใจศึกษาเรื่องของไทยและ ภาษาไทย โดยมีกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง เช่น นิตยสารไทย ศึกษา ข้อมูลพื้นฐานของไทย 2. เป็นโปรแกรมที่ศึกษาวิจัย ความสัมพันธ์ในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก</p>
<p>11. มหาวิทยาลัยลีดส์ (Leeds University) อังกฤษ</p>	<p>1. โปรแกรมปริญญาโทและเอก ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ (MA , PhD. in International Relations)</p>	<p>องค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. International Relations, Regional Studies 2. International Law, Environmental Studies, Human Rights and International Law etc. 3. Dissertation of 15,000 words

จากรูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และอังกฤษ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีนักศึกษาจากนานาชาติจำนวนมาก จึงมีการจัดโปรแกรมนานาชาติหลากหลายรูปแบบ โดยในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่ยกตัวอย่างการจัดรูปแบบโปรแกรมนานาชาติมา จะเห็นว่าเน้นโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนานาชาติ และการศึกษาในต่างประเทศ ซึ่งอาจสรุปได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาที่จัดโปรแกรมนานาชาติที่เป็นสากลให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ เช่น ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เป็นต้น และให้ความสำคัญกับการศึกษาในต่างประเทศ เพราะทำให้นักศึกษาดังกล่าวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย

ตอนที่ 5 สภาพปัจจุบันของการจัดโปรแกรมนานาชาติ

จุดมุ่งหมายในการจัดโปรแกรมนานาชาติ

จุดมุ่งหมายสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการจัดหลักสูตรนานาชาติเรียงลำดับ ดังนี้ (ทองอินทร์ วงศ์โสธร ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์ และววรรณภา โพธิ์น้อย, 2540 : 26)

1. การผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในหน่วยงานของประเทศไทยที่ลักษณะงานเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ
2. การพัฒนาคณาจารย์ของสถาบัน
3. การเตรียมคนไทยให้มีบทบาทในเวทีโลก
4. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในหน่วยงานต่างประเทศ
5. เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศและกลุ่มประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและ

การเมืองต่อประเทศไทย

6. เพื่อให้ชาวต่างชาติมีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและมีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตคนไทยมากขึ้น สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีวัตถุประสงค์ในการจัดหลักสูตรนานาชาติเรียงตามลำดับ

ดังนี้

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในหน่วยงานต่างประเทศ
2. การเตรียมคนไทยให้มีบทบาทในเวทีโลก
3. การผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในหน่วยงานของประเทศไทยที่ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ
4. การพัฒนาคณาจารย์ของสถาบัน

5. เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศและกลุ่มประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการเมืองต่อประเทศไทย

6. เพื่อให้ชาวต่างชาติมีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและมีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตคนไทยมากขึ้น

สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่จัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่จัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในปัจจุบันมีจำนวน 23 สถาบัน จำแนกเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวน 15 สถาบัน และเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำนวน 8 สถาบัน เป็นโปรแกรมระดับปริญญาโททั้งหมด 23 สถาบัน โปรแกรมระดับปริญญาเอกทั้งหมด 11 สถาบัน รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่จัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา	ระดับการศึกษา	
	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	✓	✓
2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	✓	✓
3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น	✓	✓
4. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	✓	
5. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	✓	✓
6. มหาวิทยาลัยนเรศวร	✓	
7. มหาวิทยาลัยบูรพา	✓	✓
8. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	✓	✓
9. มหาวิทยาลัยมหิดล	✓	✓
10. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	✓	
11. มหาวิทยาลัยศิลปากร	✓	
12. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	✓	✓
13. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	✓	
14. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	✓	
15. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	✓	✓
16. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*	✓	✓
17. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*	✓	
18. มหาวิทยาลัยพายัพ*	✓	
19. มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งเอเชีย*	✓	
20. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*	✓	
21. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*	✓	✓
22. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร*	✓	
23. วิทยาลัยโยนก*	✓	
รวม	23	11

* สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ที่มา : Ministry of University Affairs, 1999. International Programs in Thai Higher Education Institutions. Bangkok: Division of International Cooperation.

โปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

โปรแกรมนานาชาติที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีหลากหลายสาขา ทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในระดับปริญญาโทจะมีจำนวนสถาบันอุดมศึกษาและโปรแกรมนานาชาติมากกว่าระดับปริญญาเอก นำเสนอโดยจัดกลุ่มสาขาวิชาซึ่งจำแนกตาม International Standard Classification of Education (ISCED) (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541: 104-282)

โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโท ดังแสดงในตารางที่ 3 – 9 ดังนี้

ตารางที่ 3 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาศึกษาศาสตร์ (Education)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
การสอน : ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์	ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	สำหรับนักศึกษาลาว เวียดนามและกัมพูชา
วิจัยและประเมินผล บริหารการ ศึกษา	ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
การสอนภาษาอังกฤษ	มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มข.	เป็นโปรแกรมร่วมกับมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีชิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย
การสอนภาษาอังกฤษ	มนุษยศาสตร์ ม.มหาสารคาม	เป็นโปรแกรมร่วมกับมหาวิทยาลัย นอตติงแฮม ประเทศอังกฤษ
บริหารการศึกษา การศึกษาปฐมวัย จิตวิทยาการแนะแนว	ศึกษาศาสตร์ ม.บูรพา	เป็นโปรแกรมเพื่อโครงการ UNDP สำหรับนักศึกษาลาว
การจัดการศึกษา	สังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ ม.มหิดล	
การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษา ต่างประเทศ	มนุษยศาสตร์ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ	
การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษา ต่างประเทศ	บัณฑิตวิทยาลัย ม.พายัพ	

ตารางที่ 4 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขามนุษยศาสตร์และศิลปะ
(Humanities and Arts)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
ยุโรปศึกษา	บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาย	
ไทยศึกษา	อักษรศาสตร์ จุฬาย	
ไทยศึกษา	มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ม.นครสวรรค์	
ภาษาศาสตร์ประยุกต์	ม.มหิดล	
ภาษาศาสตร์ประยุกต์ (ภาษาอังกฤษ สำหรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)	ครุศาสตร์อุตสาหกรรม ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	
ภาษาศาสตร์ การสอนภาษาอังกฤษ เป็นภาษาต่างประเทศ เทววิทยา ปรัชญาและคริสตวิทยา	บัณฑิตวิทยาลัย ม.พายัพ	
ภาษาอังกฤษ	มนุษยศาสตร์ ม.หอการค้าไทย	
ปรัชญา ศาสนศึกษา	ปรัชญาและศาสนศาสตร์ ม.อัสสัมชัญ	

ตารางที่ 5 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และกฎหมาย
(Social Sciences, Business and Law)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
ธุรกิจและการจัดการเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์ สาธารณสุข เศรษฐศาสตร์และการเงิน ระหว่างประเทศ	เศรษฐศาสตร์ จุฬาย	
บริหารธุรกิจ การจัดการทรัพยากร มนุษย์ การจัดการ	สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ จุฬาย	
เศรษฐศาสตร์เกษตร	เศรษฐศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
บริหารธุรกิจ	บริหารธุรกิจ ม.เกษตรศาสตร์	

ตารางที่ 5 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และกฎหมาย (ต่อ)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
การบริหารการพัฒนาชนบท	บัณฑิตวิทยาลัย ม.ขอนแก่น	
การตลาด	พาณิชยศาสตร์และการบัญชี ม.ธรรมศาสตร์	
เศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์	
การบริหารการจัดการ	วิทยาลัยการจัดการ ม.มหิดล	
บัญชี บริหารธุรกิจ การเงิน การจัดการทั่วไป	บริหารธุรกิจ นิด้า	
บริหารธุรกิจ นิเทศศาสตร์	วิทยาลัยนานาชาติ ม.กรุงเทพ	
นิเทศศาสตร์การพัฒนา	บัณฑิตวิทยาลัย ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	
บริหารธุรกิจ	ธุรกิจ ม.วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งเอเชีย	
บริหารธุรกิจ	บัณฑิตวิทยาลัย ม.พายัพ	
นิเทศศาสตร์ธุรกิจ ภาษาอังกฤษ สำหรับธุรกิจและเทคโนโลยี	มนุษยศาสตร์ ม.หอการค้าไทย	
ธุรกิจระหว่างประเทศ การเงินและ การธนาคารระหว่างประเทศ	บริหารธุรกิจ ม.หอการค้าไทย	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัย เบคร์มิงแฮม อังกฤษ
บริหารธุรกิจ การจัดการองค์กร	ธุรกิจ ม.อัสสัมชัญ	
บริหารธุรกิจและการเงิน	ธุรกิจ ม.อัสสัมชัญ	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัย เอ็กส์ซีเตอร์ อังกฤษ
ธุรกิจระหว่างประเทศ	ธุรกิจ ม.อัสสัมชัญ	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัย เซาท์เบงค์ อังกฤษ
การบริหารการตลาดระหว่างประเทศ	ธุรกิจ ม.อัสสัมชัญ	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัยแห่ง ซัสเซกซ์ แคนาดา
บริหารธุรกิจ	บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยโยนก	

ตารางที่ 6 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาวิทยาศาสตร์ (Science)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
เทคโนโลยีชีวภาพ	เกษตร-อุตสาหกรรมศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
สถิติชีวภาพ	สาธารณสุขศาสตร์ มข.	เป็นโปรแกรมร่วมระหว่าง รพ.ศิริราช (มหิดล) ม.ขอนแก่นและ ม.เชียงใหม่
วิทยาศาสตร์พอลิเมอร์ เทคโนโลยีพอลิเมอร์	วิทยาลัยปิโตรเลียมและ ปิโตรเคมี จุฬาฯ	
วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	วิทยาศาสตร์ ม.เชียงใหม่	
วิทยาศาสตร์ทางทะเล เคมี วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	วิทยาศาสตร์ ม.บูรพา	
คณิตศาสตร์ประยุกต์ ชีวเคมี เทคโนโลยีชีวภาพ จุลชีววิทยา	วิทยาศาสตร์ ม.มหิดล	
พิษวิทยา	เภสัชศาสตร์ ม.มหิดล	
ชีวเคมี	แพทยศาสตร์ รพ.ศิริราช	
พันธุวิศวกรรม	สถาบันวิจัยและพัฒนาทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.มหิดล	
เทคโนโลยีสารสนเทศ	ส.เทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัยโมนาร์ท ประเทศออสเตรเลีย
สถิติประยุกต์	วิทยาศาสตร์ประยุกต์ สจพ.	เป็นโปรแกรมร่วมกับสถาบัน เทคโนโลยีรอยแยลเมดเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย
ระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์ การจัดการคอมพิวเตอร์และ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.อัสสัมชัญ	

ตารางที่ 7 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาวิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรม และก่อสร้าง
(Engineering, Manufacturing and Construction)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
วิศวกรรมการจัดการ วิศวกรรมระบบ การผลิต วิศวกรรมปิโตรเลียม	วิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ	
วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมอาหาร วิศวกรรมอุตสาหกรรม	วิศวกรรมศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
เทคโนโลยีการพลังงาน	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.นเรศวร	
วิศวกรรมชีววิทยาทางการแพทย์	วิศวกรรมศาสตร์ ม.มหิดล	
วิศวกรรมคอมพิวเตอร์	วิศวกรรมศาสตร์ ม.พระจอมเกล้าธนบุรี	
การจัดการอุตสาหกรรมไฟฟ้าและ เทคโนโลยี	วิศวกรรมศาสตร์ ส.เทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัย สแตทโคลด์ สกอตแลนด์
วิศวกรรมโทรคมนาคมและ เครือข่ายคอมพิวเตอร์	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.อัสสัมชัญ	เป็นโปรแกรมร่วมกับ มหาวิทยาลัยเซาท์แบงก์ ประเทศอังกฤษ
โทรคมนาคม	วิศวกรรมศาสตร์ ม.อัสสัมชัญ	
วิศวกรรมชีววิทยาทางการแพทย์, วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์	บัณฑิตวิทยาลัย ม.เทคโนโลยีมหานคร	โดยมีความร่วมมือกับ อิมพีเรียลคอลเลจ มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ
วิศวกรรมโยธา การจัดการ อุตสาหกรรม	บัณฑิตวิทยาลัย ม.เทคโนโลยีมหานคร	ร่วมมือกับมหาวิทยาลัย นิวเซาท์เวลส์ ออสเตรเลีย

ตารางที่ 8 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาเกษตรศาสตร์ (Agriculture)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
เกษตรศาสตร์เขตร้อน	เกษตรศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
วาริชศาสตร์	ประมง ม.เกษตรศาสตร์	
วนศาสตร์	วนศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
สัตวศาสตร์	เกษตรศาสตร์ ม.ขอนแก่น	
เกษตรศาสตร์เชิงระบบ	เกษตรศาสตร์ ม.เชียงใหม่	
เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว	ทรัพยากรธรรมชาติและเทคโนโลยี ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	

ตารางที่ 9 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาสุขาภและสวัสดิการ (Health and Welfare)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
การพัฒนาสาธารณสุข	แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์	
พัฒนาระบบสาธารณสุข	วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์	
แพทยศาสตร์	แพทยศาสตร์ ม.นเรศวร	
การพยาบาลชุมชน	พยาบาลศาสตร์ ม.บูรพา	
สรีรศาสตร์การออกกำลังกาย เคมีสรีระ สรีรศาสตร์	วิทยาศาสตร์ ม.มหิดล	
ชีวเคมี ชีวเภสัชศาสตร์ เภสัชทางการ แพทย์ เภสัชในโรงพยาบาล จุลชีววิทยา เภสัชศาสตร์ การบริหาร เภสัช เคมีทางเภสัชศาสตร์ สรีรศาสตร์ พิษวิทยา	เภสัชศาสตร์ ม.มหิดล	
สุขภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพครอบครัว สุขภาพศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ การบริหารโรงพยาบาล โรคติดเชื้อ โภชนศาสตร์ การบริหาร	สาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล	

ตารางที่ 9 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาโทสาขาสุขภาพและสวัสดิการ (Health and Welfare)
(ต่อ)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
สาธารณสุข พยาบาลสาธารณสุข สาธารณสุขชนบท สาธารณสุขเบื้องต้น ทันตสาธารณสุขชุมชน	สาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล	
เวชศาสตร์เขตร้อนคลินิก เวชศาสตร์ เขตร้อนคลินิก (กุมารเวชศาสตร์เขตร้อน) เวชศาสตร์เขตร้อน	เวชศาสตร์เขตร้อน ม.มหิดล	
ระบาดวิทยา	บัณฑิตศึกษา ม.มหิดล	
ประชากรศาสตร์ การวิจัยเกี่ยวกับการสืบ พันธุ์และโรคเอดส์	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ม.มหิดล	
การจัดการสาธารณสุขเบื้องต้น	สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน ม.มหิดล	
อาหารและโภชนาการเพื่อการพัฒนา	สถาบันโภชนาการ ม.มหิดล	
สังคมศาสตร์สุขภาพ	สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ม.มหิดล	
ภูมิคุ้มกันวิทยา	แพทยศาสตร์ รพ.ศิริราช	
ประสาทยุทธศาสตร์	สถาบันวิจัยและพัฒนาทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.มหิดล	
เภสัชศาสตร์	มนุษยศาสตร์ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ	
ระบาดวิทยา	แพทยศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอก ดังแสดงในตารางที่ 10-16 ดังนี้

ตารางที่ 10 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาศึกษาศาสตร์ (Education)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
ศึกษาศาสตร์	ศึกษาศาสตร์ ม.ขอนแก่น	เป็นโปรแกรมร่วมกับมหาวิทยาลัยดีกิน ประเทศออสเตรเลีย
การศึกษาต่อเนื่อง	ศึกษาศาสตร์ ม.บูรพา	
การพัฒนาโรงเรียน	ศึกษาศาสตร์ ม.มหาสารคาม	

ตารางที่ 11 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขามนุษยศาสตร์และศิลปะ

(Humanities and Arts)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
ศาสนศึกษา	ศูนย์ศาสนศึกษา ม.มหิดล	

ตารางที่ 12 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และกฎหมาย

(Social Science, Business and Law)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
เศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ	
บริหารธุรกิจ	พาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาฯ	
สังคมวิทยาการพัฒนา	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น	
บริหารธุรกิจ	พาณิชยศาสตร์และการบัญชี ม.ธรรมศาสตร์	
เศรษฐศาสตร์	เศรษฐศาสตร์ มธ.	
บริหารธุรกิจ	บริหารธุรกิจ นิด้า	โปรแกรมร่วมระหว่าง นิด้า ม.ธรรมศาสตร์ และจุฬาฯ
พัฒนศาสตร์ นโยบายสาธารณะ	รัฐประศาสนศาสตร์ นิด้า	
การสื่อสารระหว่างบุคคล	วิทยาลัยนานาชาติ ม.กรุงเทพ	มีความร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยไอโฮโอ สหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 13 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาวิทยาศาสตร์ (Science)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
เทคโนโลยีชีวภาพ	เกษตรอุตสาหกรรม ม.เกษตรศาสตร์	
ชีวเคมี เทคโนโลยีชีวภาพ จุลชีววิทยา เกษตรวิทยา สรีรวิทยา	วิทยาศาสตร์ ม.มหิดล	
สถิติศาสตร์	สถิติประยุกต์ นิด้า	
ระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์, การ จัดการคอมพิวเตอร์และวิศวกรรม	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.อัสสัมชัญ	

ตารางที่ 14 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาเกษตรศาสตร์ (Agriculture)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
เกษตรศาสตร์เขตร้อน	เกษตรศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	
วนศาสตร์	วนศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	

ตารางที่ 15 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาสุภาพและสวัสดิการ
(Health and Welfare)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
ชีวเภสัชศาสตร์ เภสัชศาสตร์	เภสัชศาสตร์ ม.มหิดล	
ชีวเคมี เกษตรวิทยา ภูมิคุ้มกันวิทยา	แพทยศาสตร์ รพ.ศิริราช	
ประสาทวิทยา	สถาบันวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ม.มหิดล	
เวชศาสตร์เขตร้อน เวชศาสตร์เขตร้อน คลินิก	เวชศาสตร์เขตร้อน ม.มหิดล	
ระบาดวิทยา	แพทยศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์	

ตารางที่ 16 โปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาบริการ (Services)

โปรแกรม	คณะ/สถาบัน	หมายเหตุ
การจัดการเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม	สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ม.มหิดล	

เมื่อพิจารณาโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน สรุปได้ว่าโปรแกรมนานาชาติในระดับปริญญาโทสาขาสุขภาพและสวัสดิการมีจำนวนโปรแกรมมากที่สุดจำนวน 41 โปรแกรม รองลงมาได้แก่โปรแกรมสาขาสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และกฎหมาย จำนวน 27 โปรแกรม โปรแกรมสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์มีจำนวนเท่ากัน คือ สาขาละ 13 โปรแกรม โปรแกรมสาขามนุษยศาสตร์และศิลปะจำนวน 10 โปรแกรม และโปรแกรมที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือสาขาเกษตรศาสตร์ จำนวน 5 โปรแกรม

ส่วนโปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาเอกสาขาสุขภาพและสวัสดิการมีจำนวนโปรแกรมมากที่สุด จำนวน 10 โปรแกรม รองลงมาได้แก่ โปรแกรมสาขาวิทยาศาสตร์จำนวน 9 โปรแกรม สังคมศาสตร์ จำนวน 8 โปรแกรม ศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 โปรแกรม และน้อยที่สุดได้แก่ สาขาเกษตรศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปะ และสาขาบริการ จำนวนสาขาละ 1 โปรแกรม

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์

จำนวนอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติมีทั้งอาจารย์ชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวนอาจารย์ชาวต่างประเทศมีมากน้อยแตกต่างกันไปตามหลักสูตร และหน่วยงานในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอาจารย์ชาวต่างประเทศในสัดส่วนที่มากที่สุดคือสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองลงมา ได้แก่ วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี วิทยาลัยการสาธารณสุขบางหลักสูตรก็ไม่มีอาจารย์ชาวต่างประเทศ เช่น หลักสูตรไทยศึกษาของคณะอักษรศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรของคณะสถิติประยุกต์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ดังปรากฏในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนอาจารย์ชาวไทย และชาวต่างประเทศที่สอนโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2539

สถาบัน/หลักสูตร	ไทย	ต่างประเทศ		รวม
		จำนวน	%	
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย				
สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์	6	28	82.3	34
วิทยาลัยการสาธารณสุข	6	1	14.3	7
วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี	18	23	56.0	41
คณะอักษรศาสตร์ (หลักสูตรไทยศึกษา)	15	-	0.0	15
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์				
รวมจำนวนอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติ*	145	5	3.3	150
มหาวิทยาลัยขอนแก่น				
หลักสูตรการบริหารการพัฒนาชนบท	20	5	20.0	25
หลักสูตรปริญญาเอกทางการศึกษา	-	5	100.0	5
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่				
รวมจำนวนอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติ*	57	14	19.7	71

ตารางที่ 17 จำนวนอาจารย์ชาวไทย และชาวต่างประเทศที่สอนโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2539 (ต่อ)

สถาบัน/โปรแกรม	ไทย	ต่างประเทศ		รวม
		จำนวน	ร้อยละ	
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์				
คณะเศรษฐศาสตร์	60	20	25.0	80
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	100	15	13.0	115
มหาวิทยาลัยมหิดล				
รวมจำนวนอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติ*	351	51	12.7	402
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ				
หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ	8	1	11.1	9
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์				
รวมจำนวนอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติ*	10	13	56.5	23
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี				
หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ	7	5	41.7	12
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์				
คณะบริหารธุรกิจ	22	1	4.3	23
คณะสถิติประยุกต์	17	-	0.0	17

* รวมอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาตรีด้วย

ที่มา : ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ. 2540. รายงานการวิจัยเรื่องความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย (อัดสำเนา).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวนอาจารย์ชาวต่างประเทศที่สอนโปรแกรมนานาชาติแตกต่างกันไปตามสถาบัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานครมีผู้สอนเป็นอาจารย์ชาวต่างประเทศทั้งหมด มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมีอาจารย์ชาวต่างประเทศจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ดังปรากฏในตารางที่ 6

ตารางที่ 18 จำนวนอาจารย์ชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สอนโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ปีการศึกษา 2539

สถาบัน	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ		รวม
		จำนวน	ร้อยละ	
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*	73	32	30.5	105
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	12	28	70.0	40
มหาวิทยาลัยพายัพ	5	10	66.7	15
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*	134	21	13.5	155
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*	411	356	46.4	767
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	-	10	100.0	20

*รวมอาจารย์ที่สอนโปรแกรมนานาชาติระดับปริญญาตรีด้วย

ที่มา : ที่มา : ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ. 2540. รายงานการวิจัยเรื่องความเป็นสากลของกรร
อุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย (อัสสัมชัญ).

สัดส่วนของนักศึกษาต่างประเทศในโปรแกรมนานาชาติ

สัดส่วนของนักศึกษาต่างประเทศแตกต่างกันไปตามโปรแกรมและสถาบันการศึกษา โดยทั่วไปโปรแกรมในระดับบัณฑิตศึกษาจะมีสัดส่วนนักศึกษาชาวต่างประเทศจำนวนมาก โปรแกรมที่มีนักศึกษาต่างประเทศมากที่สุดคือหลักสูตรมหาบัณฑิตไทยศึกษาของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรนี้รับรุ่นละประมาณ 10 คน มีนักศึกษาต่างประเทศประมาณร้อยละ 90 และ นักศึกษาไทยประมาณร้อยละ 10 อีกหลักสูตรหนึ่งที่มีนักศึกษาต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงมากคือ หลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและการวางแผนครอบครัว ของมหาวิทยาลัยมหิดล หลักสูตรนี้รับนักศึกษารุ่นละประมาณ 9 คน มีนักศึกษาต่างประเทศประมาณร้อยละ 90 ของนักศึกษาทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม มีโปรแกรมนานาชาติหลายโปรแกรม ที่ไม่มีนักศึกษาชาวต่างประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 19

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น มหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาต่างประเทศในสัดส่วนสูงคือ มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งเปิดสอนหลักสูตรปริญญาโททางด้านภาษาศาสตร์และการสอนภาษาอังกฤษ ประมาณว่ามีนักศึกษาต่างประเทศประมาณร้อยละ 50 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญซึ่งเปิดสอน โปรแกรมนานาชาติทุกโปรแกรม มีนักศึกษาต่างประเทศประมาณร้อยละ 3 ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 สัดส่วนนักศึกษาต่างประเทศในโปรแกรมนานาชาติปีการศึกษา 2539

สถาบัน	ร้อยละนักเรียนต่างชาติ
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์	15
วิทยาลัยการสาธารณสุข	60
วิทยาลัยการปิโตรเลียมและปิโตรเคมี	1
คณะอักษรศาสตร์ (หลักสูตรไทยศึกษา)	90
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	
หลักสูตรนานาชาติรวมระดับปริญญาตรี	70
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
หลักสูตรการบริหารการพัฒนาชนบท	80
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	
รวมหลักสูตรนานาชาติ	50
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
หลักสูตรบัณฑิตศึกษาเศรษฐศาสตร์	10
หลักสูตรการเงินและการธนาคาร	5
มหาวิทยาลัยมหิดล	
ศิลปศาสตร์	30
วิทยาศาสตร์	2
โภชนาการ	5
เวชศาสตร์เขตร้อน	80

ตารางที่ 19 สัดส่วนนักศึกษาต่างประเทศในโปรแกรมนานาชาติ ปีการศึกษา 2539 (ต่อ)

สถาบัน	ร้อยละนักเรียนต่างชาติ
เภสัชศาสตร์	2
วิจัยประชากรและการวางแผนครอบครัว	90
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	
หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	0
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	
หลักสูตรดุริยางค์บัณฑิตทางสถิติ	0
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	4
มหาวิทยาลัยพายัพ	50
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	2
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	3
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	5

ที่มา : ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ. 2540. รายงานการวิจัยเรื่องความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย (อัดสำเนา).

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากผลการวิจัยเรื่องความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทยพบว่า การจัดหลักสูตรนานาชาติ มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ (ทองอินทร์ วงศ์โสธรและคณะ, 2540:) ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคน

ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคนมี 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ผู้ดำเนินงาน อาจารย์ และนักศึกษา ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจและสนใจการพัฒนาอุดมศึกษาสู่ความเป็นนานาชาติ บุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินงานจะต้องมีความรู้ความสามารถ อาจารย์จะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ และนักศึกษาจะต้องมีความรู้ภาษาต่างประเทศเพียงพอในการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ

ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ

สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนต่างก็ระบุว่า การขาดแคลนงบประมาณเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกในการดำเนินการ หลักสูตรนานาชาติเป็นหลักสูตรประเภทเลี้ยงตนเอง หลักสูตรส่วนใหญ่จึงรับนักศึกษาไทย เพราะนักศึกษาไทยสามารถเสียค่าใช้จ่ายได้ แต่นักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านอาจมีปัญหาด้านการเงิน ทำให้มีนักศึกษาในภูมิภาคเข้าเรียนน้อย ยกเว้นผู้ที่มีฐานะดี

ตอนที่ 6 ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลความตกลงและบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) เกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันหรือองค์กรต่างประเทศ และได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว พบว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยได้จัดทำความตกลงกับสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงานต่างประเทศรวมทั้งสิ้น 1,189 ฉบับ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 1) ซึ่งนับว่ามีปริมาณสูงมาก แต่ในขณะเดียวกัน ผลการสำรวจการปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลงกับต่างประเทศเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมค่อนข้างน้อย คำนวณเฉลี่ยได้เพียงร้อยละ 35 เท่านั้น โดยแยกเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐร้อยละ 34 และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนร้อยละ 41 ที่ได้สานต่อความตกลงอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนนักศึกษา การส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อ การแลกเปลี่ยนอาจารย์และบุคลากร ความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย

จากการสรุปภาพรวมของการลงนามใน MOU ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ เมื่อพิจารณาเฉพาะในเชิงปริมาณ พบว่าสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีการลงนามใน MOU กับต่างประเทศมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และประเทศคู่ตกลงที่สถาบันอุดมศึกษาไทยมีข้อตกลงด้วยมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหราชอาณาจักร

เมื่อพิจารณาจากปริมาณการทำข้อตกลงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษาไทยมีการลงนามกับสถาบันอุดมศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านน้อยมาก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการทำความตกลงในการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้น เพื่อสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในภูมิภาค ทั้งนี้ ประสิทธิภาพของการดำเนินการตาม MOU ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) ระบบฐานข้อมูล (Database system) และการดำเนินงาน รวมทั้งการประเมินผล (พรทิพย์ กาญจนนิตย์, 2542: 2-3)

การร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงานต่างประเทศที่มีความตกลงร่วมกัน นอกเหนือจากการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษาแล้ว สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในความร่วมมือกับต่างประเทศ คือสถาบันอุดมศึกษาไทยควรสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ และสามารถจัดพิมพ์ลงในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ (กำจัด มงคลกุล, 2542: 4)

นอกจากนี้ เมธี เวชารัตนา (2542: 4-5) ได้กล่าวไว้ว่า ความร่วมมือกับต่างประเทศมีแนวคิดและการปฏิบัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชื่อเสียงของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้ต่างประเทศรู้จัก เมื่อสถาบันมีชื่อเสียงก็จะสามารถดึงดูดอาจารย์ที่มีคุณภาพเข้ามาสอน และนักศึกษาที่มีคุณภาพเข้ามาเรียน บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาต้องมีโลกทัศน์กว้างเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แข่งขันได้กับต่างประเทศ เมื่อการเรียนการสอนมีมาตรฐานดีก็ได้รับการจัดลำดับ เช่น วารสารเอเชียวิค (Asiaweek) จัดลำดับคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาในเอเชียและออสเตรเลีย เป็นต้น

ความร่วมมือกับต่างประเทศควรมีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่

1. ผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) ให้พิจารณาถึงความสนใจและผลประโยชน์ที่คู่สัญญาได้รับร่วมกัน
2. การลงทุนร่วมกัน (Mutual Investment) ให้พิจารณาความพร้อมด้านงบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และระยะเวลาในการดำเนินการ

3. มีพันธะร่วมกัน (Mutual Commitment) ให้ดำเนินกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือนั้น อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำหนดกรอบแผนการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลอย่างชัดเจน

เมธี เวชารัตนา (2542: 5) กล่าวถึงข้อควรคำนึงถึงก่อนทำความร่วมมือกับต่างประเทศว่า ควรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

1. รู้จุดยืนของสถาบันของตัวเอง
2. รู้ความต้องการ
3. รู้ว่าคู่สัญญามีความชำนาญด้านใด
4. เข้าใจระบบของคู่สัญญา
5. คำนึงถึงความรู้สึกร่วมของคู่สัญญา
6. ให้คำนึงถึงว่า "ไม่มีอะไรได้มาโดยไม่ลงทุน"

ผลการประชุมเรื่อง "เราได้อะไรจากความตกลงกับต่างประเทศ" (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542: 8) สรุปสาระสำคัญได้ ดังต่อไปนี้

1. ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ อาจทำได้ใน 2 ลักษณะ
  - 1.1 เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยไม่จำเป็นต้องมีการทำบันทึกความเข้าใจ
  - 1.2 จัดทำบันทึกความเข้าใจหรือข้อตกลง (MOU)
2. ก่อนการจัดทำ MOU ควรพิจารณา ดังนี้
  - 2.1 คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับว่าจะสนองตอบต่อความต้องการ และต่อการสร้างความเข้มแข็งของสถาบัน
  - 2.2 มีแผนการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม
  - 2.3 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตาม MOU และมีการติดตามประเมินผล
  - 2.4 จัดสรรงบประมาณสนับสนุน
  - 2.5 พิจารณาถึงความสนใจ และประโยชน์ที่คู่สัญญาจะได้รับร่วมกัน ทั้งนี้ ในบางกรณีอาจต้องพิจารณาถึงความต้องการของต่างประเทศที่แฝงมากับความร่วมมือด้วย

3. จำนวน MOU ที่สถาบันอุดมศึกษามีการลงนาม ไม่ใช่ตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ จึงเป็นความจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการติดตาม ประเมินคุณภาพของการดำเนินงานตาม MOU เพื่อความเหมาะสมในการต่ออายุ MOU หรือสานต่อกิจกรรมต่อไป ในกรณีนี้ ปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินงานตาม MOU อาจมาจากการที่นโยบายขาดความต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงบ่อยครั้ง แต่ควรจะประเมินจากประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการตาม MOU ด้วย

4. สถาบันอุดมศึกษาในประเทศเอง จำเป็นต้องร่วมมือพัฒนาวิชาการร่วมกัน โดยสถาบันอุดมศึกษาที่มีความก้าวหน้าและศักยภาพทางวิชาการควรช่วยพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ
5. การส่งเสริมการตลาดเพื่อเปิดบริการด้านการศึกษา ควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากจะต้องแน่ใจถึงความเข้มแข็งที่แท้จริงของแต่ละสถาบัน

ตอนที่ 7 การวิจัยอนาคต

ความหมายของการวิจัยอนาคต

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2540) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตมีอยู่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง หากแต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น และป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่ามันจะเกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดจนจนถึงการกำหนดยุทธวิธี (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

เทคนิคการวิจัยอนาคตที่ใช้ในปัจจุบันมี 3 วิธี คือ เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique) เทคนิคการวิจัยแบบ EFR (The Ethnographic Futures Research) และเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) แต่ละวิธีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique)

เดลฟาย เป็นเทคนิคการทำนายที่พัฒนาขึ้นโดยนักคิดนักวิจัยของ Rand Corporation คือ Helmer, Dalkey และ Rescher เมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ในปัจจุบันเดลฟายเป็นเทคนิคการทำนายที่ได้รับความนิยมอย่างมากในเกือบทุกวงการ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ การสาธารณสุข การศึกษา และด้านอื่น ๆ นอกจากเดลฟายเป็นเทคนิคการวิจัยและการคาดการณ์ในอนาคตแล้วเดลฟายยังเป็นเทคนิคการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้รับข่าวสารและแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญระหว่างกัน โดยไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรง เช่นเดียวกับการระดมสมอง (Brain Storming) หรือการประชุมกลุ่มแบบอื่น ๆ

เดลฟายรูปแบบเดิมมีลักษณะเฉพาะ ต่อมาภายหลังก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่หลักการและวิธีใหญ่ ๆ ยังคงเหมือนเดิม คือ การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ โดยการขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนทำการคาดการณ์ว่าแนวโน้มหรือเหตุการณ์แต่ละอย่างจะเกิดขึ้นเมื่อใด หรือทำการคาดการณ์ว่าภายในเวลาที่กำหนด เช่น อีก 20 ปีข้างหน้า จะมีเหตุการณ์หรือแนวโน้มใดที่จะเกิดขึ้นบ้าง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วป้อนผลการวิเคราะห์ ซึ่งปกติจะอยู่ในรูปของสถิติต่าง ๆ กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบเดิมของตนเองเทียบกับของกลุ่ม แล้วทำการคาดการณ์หรือตอบตามรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดออกมาอีกครั้งหนึ่ง ผู้วิจัยก็จะนำคำตอบไปวิเคราะห์ใหม่แล้วอาจป้อนข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง โดยปกติกระบวนการทำซ้ำ (Iterative Process) แบบนี้จะดำเนินต่อไปราว ๆ สองหรือสามรอบ หรือจนกว่าจะได้คำตอบที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จุดมุ่งหมายของการทำซ้ำดังกล่าวก็เพื่อที่จะกรอง (Refine) ความเชี่ยวชาญของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง

อาจสรุปขั้นตอนใหญ่ ๆ ของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายได้ ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Panel Experts) ผู้วิจัยจะต้องหาวิธีและทำการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในเรื่องที่จะศึกษา โดยปกติจะมีประมาณตั้งแต่ 10 กว่าคนขึ้นไป อาจถึงเป็นร้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายการวิจัย ความซับซ้อนของเรื่องที่จะศึกษา เวลา และงบประมาณ
2. กำหนดประเด็นแนวโน้มและสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
3. ทำเดลฟายรอบที่หนึ่ง โดยการส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือสัมภาษณ์ (ตัวต่อตัว หรือโดยการโทรศัพท์) หรือทำการประชุมทางไกล (Tele-Conferencing) โดยผ่านระบบสื่อสารเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบคอมพิวเตอร์
4. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบที่หนึ่ง
5. ทำเดลฟายรอบที่สอง โดยรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) ที่เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่ม เหนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเอง แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบใหม่
6. ทำเดลฟายรอบที่สาม, สี่...
7. สรุปและอภิปรายผล โดยการเสนอแนวโน้มที่มีฉันทามติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วอภิปรายเสนอแนะจากผลการวิจัย

เทคนิคการวิจัยแบบ EFR (The Ethnographic Futures Research)

ผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR คือศาสตราจารย์ ดร.โรเบิร์ต บี เท็กซเตอร์ (Robert B. Textor) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สหรัฐอเมริกา เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยวิทยาที่เรียกว่า การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Research หรือ Ethnography)

EFR เป็นเทคนิคการวิจัยที่พยายามจะดึงเอาอนาคตภาพและค่านิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มประชากรที่ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่ชี้ใจ (Non-Directive, Open-Ended) โดยผู้วิจัยอาจมีหัวข้อหรือประเด็นที่เตรียมไว้ประกอบเพื่อกันลืม แต่จะไม่มีลักษณะของการถามแบบชี้แนะ หลักการสัมภาษณ์แบบ EFR นี้ถือว่าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ควบคุมการสัมภาษณ์และมีอิสระในการให้สัมภาษณ์อย่างเต็มที่ ลักษณะของการสัมภาษณ์แบบ EFR ที่เด่นและแตกต่างไปจากการสัมภาษณ์แบบอื่น คือจะมีการแบ่งช่วงการสัมภาษณ์ออกเป็นช่วง ๆ โดยอาจจะแบ่งตามหัวข้อที่สัมภาษณ์ หรือตามช่วงเวลาที่เหมาะสมเช่น ทุก ๆ ประมาณ 10 นาที ผู้สัมภาษณ์จะทำการสรุปการสัมภาษณ์จากบันทึกที่จดไว้หรือจากเทปบันทึกเสียงให้ผู้สัมภาษณ์ฟัง และขอให้ผู้สัมภาษณ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขคำสัมภาษณ์ได้ กระบวนการเช่นนี้เรียกว่าเทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative Summarization Technique) โดยจะทำเช่นนี้จนจบการสัมภาษณ์เพื่อที่จะช่วยให้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นว่า ข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือ คือมีทั้งความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูลเพิ่มขึ้น

โดยปกติการสัมภาษณ์แบบ EFR นี้จะประกอบไปด้วยอนาคตภาพที่เป็นทางเลือก (Alternative) 3 ภาพ และเรียงลำดับกันไปคือ อนาคตภาพทางดี (Optimistic Realistic Scenario) อนาคตภาพทางร้าย (Pessimistic-Realistic Scenario) และอนาคตภาพที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด (Most-Probable Scenario) อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพนี้จะประกอบไปด้วยแนวโน้มในอนาคตที่ผู้ให้สัมภาษณ์คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการใช้คำว่า Realistic กำกับไว้ทั้งในอนาคตภาพทางดีและภาพทางร้าย

เมื่อสัมภาษณ์ครบทั้ง 3 ภาพตามขั้นตอนเสร็จแล้ว ผู้สัมภาษณ์อาจจะสรุปการสัมภาษณ์ให้ผู้สัมภาษณ์ฟังทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง และขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขและ/หรือเพิ่มเติมคำสัมภาษณ์อีก หรืออาจจะนำผลการสัมภาษณ์ที่จดบันทึกไว้หรืออัดเทปไว้กลับไปเรียบเรียงใหม่ แล้วส่งผลการสัมภาษณ์ที่เรียบเรียงแล้ว (Protocol) ไปให้ผู้สัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไข

เป็นการส่วนตัวก็ได้ หลังจากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เพื่อจะหาฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำแนวโน้มที่มีฉันทามติมาเขียนเป็นอนาคตภาพซึ่งเป็นผลการวิจัย

สรุปขั้นตอนใหญ่ ๆ ของการวิจัยแบบ EFR ได้ดังนี้ คือ

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง
2. สัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ
  - 2.1 เป็นแบบเปิดและไม่ชี้นำ (Non-Directive, Open-Ended)
  - 2.2 เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือ มีการเตรียมหัวข้อหรือประเด็นการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า
  - 2.3 ใช้เทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative Summarization)
  - 2.4 สัมภาษณ์อนาคตภาพ 3 แบบ
    - Optimistic - Realistic (O-R)
    - Pessimistic - Realistic (P-R)
    - Most - Probable (M-P)
3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ หาฉันทามติ
4. เขียนอนาคตภาพ (Scenario Write-up)

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2540) กล่าวว่า เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่งในปัจจุบัน เป็นเทคนิคการวิจัยที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และ Delphi เข้าด้วยกัน การรวมข้อดีของทั้งสองเทคนิคช่วยแก้จุดอ่อนของแต่ละเทคนิคได้เป็นอย่างดี โดยหลักการแล้ว เทคนิค EDFR เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR กับ Delphi เข้าด้วยกัน ขั้นตอนต่าง ๆ ของ EDFR ก็คล้าย ๆ กับ Delphi เพียงแต่ได้มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้นโดยในรอบแรกของการวิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ที่ปรับปรุงแล้วหลังจากการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเป็นเครื่องมือซึ่งมักจะมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแล้วส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติ ซึ่งมักจะทำประมาณ 2-3 รอบ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากและมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปเขียนเป็นอนาคตภาพ

อาจสรุปขั้นตอนใหญ่ ๆ ของการวิจัยแบบ EDFR ได้ดังนี้ คือ

1. กำหนดและเตรียมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นนี้ถือว่าสำคัญและจำเป็นมาก เชื่อว่ายิ่งได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจริงมากเท่าไร ก็จะทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น ส่วนการเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ยิ่งมีความจำเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้ หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญในการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็จำเป็นต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อไป ถ้าได้รับความร่วมมือก็ขอนัดวันเวลาสำหรับสัมภาษณ์ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือเพิ่มขึ้น

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR โดยเริ่มจาก Optimistic Realistic (O-R), Pessimistic Realistic (P-R) และ Most Probable (M-P) ตามลำดับ หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้และน่าจะเป็น โดยไม่คำนึงถึงว่าแนวโน้มเหล่านี้จะเป็นไปได้ในทางดีหรือทางร้าย เพราะในการทำ EDFR รอบที่สองและที่สาม ถ้าหากผู้วิจัยสนใจจะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ภาพตามแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยการออกแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพอย่างเป็นระบบได้

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย

4. สร้างเครื่องมือ

5. ทำเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม ....)

6. เขียนอนาคตภาพ

สรุปได้ว่า เทคนิคการวิจัยแบบ Delphi, EFR และ EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคต ที่สามารถนำไปใช้วิจัยในทำนองเดียวกับการวิจัยรูปแบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ได้ เช่น การวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็น สำรวจปัญหา วิจัยเพื่อหารูปแบบ เพื่อกำหนดนโยบาย เพื่อหาวิธีแก้ปัญหา และเพื่อการตัดสินใจ เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคตไปใช้ในวงการต่าง ๆ มากมาย เพื่อการวางแผนในอนาคต โดยเฉพาะในการวิจัยทางการศึกษามักนำการวิจัยอนาคตมาใช้เพื่อศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการวางแผนทางการศึกษา โดยเทคนิคการวิจัยแบบ Delphi ได้รับความนิยมนานแล้ว แต่ในปัจจุบันเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ซึ่งพัฒนาโดย

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2540) เป็นเทคนิคการวิจัยที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และ Delphi เข้าด้วยกัน จึงช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมนานาชาติและรวบรวมผลเพื่อประกอบการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

วรพรรณ อภิชัย (2535) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 หลักสูตร เป็นระดับปริญญาตรีจำนวน 7 หลักสูตร ปริญญาโทจำนวน 11 หลักสูตร และระดับปริญญาเอกจำนวน 1 หลักสูตร ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการจัดหลักสูตรนานาชาติเห็นว่า หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมระดับมาก ส่วนความคิดเห็นด้านปัญหา ได้แก่ ผู้สอน และผู้เรียนขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ จำนวนตำราเรียนหรือเอกสารประกอบการสอนไม่เพียงพอ และผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ต่างกัน นอกจากนี้ยังได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดหลักสูตรนานาชาติในอนาคต 10 ปีข้างหน้าว่าองค์ประกอบของหลักสูตรนานาชาติในอนาคตคือใช้ภาษาสากล ผู้เรียนและผู้สอนมาจากชาติต่าง ๆ และเนื้อหาของหลักสูตรมีมาตรฐานระดับโลก ควรมีการเน้นการใช้ภาษาต่างประเทศ สาขาวิชาที่ควรขยาย ได้แก่ มนุษยศาสตร์ ศาสนาและเทววิทยา สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ควรเปิดระดับปริญญาโทขึ้นไป ควรเน้นภาษาอังกฤษเป็นอันดับหนึ่ง และควรตั้งเป็นหน่วยงานจัดการศึกษานาชาติโดยเฉพาะในมหาวิทยาลัย

อานาจ บัวศิริ (2539) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติโดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในส่วนของโปรแกรมว่าต้องมีความหลากหลายในรูปแบบการพัฒนาตามวัฒนธรรมระหว่างประเทศ การศึกษาด้วยโลกทัศน์ที่กว้างไกล เน้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้เนื้อหาของศาสนาเป็นสื่อในการเปรียบเทียบ ส่วนการจัดการเรียนการสอนให้มีทางเลือกในรูปแบบการเรียนที่หลากหลาย สามารถเลือกเรียนได้ตามเวลาที่ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดร่วมกันได้

มีการเรียนการสอนในแบบการวิเคราะห์วิจารณ์ร่วมกัน โดยใช้ภาษาสากล เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น

ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ (2540) ได้วิจัยเรื่องความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทย พบว่ามีการจัดหลักสูตรนานาชาติจำนวนมากทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน หลักสูตรที่เปิดสอนส่วนมากเป็นระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ในระดับปริญญาตรี นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาไทย ส่วนในระดับบัณฑิตศึกษามีนักศึกษาต่างชาติในสัดส่วนที่สูง หลักสูตรนานาชาติส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรเชิงวิชาชีพ วัตถุประสงค์ในการจัดหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อันดับแรกเพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในหน่วยงานของประเทศไทยที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในหน่วยงานต่างประเทศ ส่วนด้านปัญหาและอุปสรรคสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนมีความเห็นแตกต่างกันโดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเห็นว่าปัญหาสำคัญอันดับแรกได้แก่ การขาดเงินสนับสนุนนักศึกษาต่างชาติ รองลงมาคือขาดแคลนงบประมาณ ลำดับถัดไปคือ การขาดแคลนผู้สอนชาวต่างประเทศและชาวไทย สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนปัญหาอันดับแรก คือความรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษายังไม่ได้มาตรฐาน รองลงมาคือการขาดแคลนผู้สอนชาวต่างประเทศ และปัญหาลำดับที่สามคือการขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนชาวไทย

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แซนบอร์น (Sanborn, 1990) ได้ศึกษาการจัดโปรแกรมนานาชาติในรูปแบบที่มุ่งให้นักศึกษาได้มีโอกาสประกอบอาชีพในระดับนานาชาติของศูนย์บริการวิชาชีพในมหาวิทยาลัยไรส์ (Rice University's Career Services Center) โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้หางานเกี่ยวกับการเดินทางและการมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ มหาวิทยาลัยพยายามจัดหาทิศทางสู่ความเป็นนานาชาติให้นักศึกษาโดยผ่านโปรแกรมนี้ มีกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับนานาชาติ ซึ่งเน้นเรื่องอาชีพ เช่น การให้คำปรึกษาเรื่องอาชีพ การฝึกงาน การจัดสถานที่ห้องสมุด ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้แทรกมิติของความเป็นนานาชาติลงในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ นักศึกษามีประสบการณ์ในเรื่องนานาชาติหรือในเรื่องอาชีพ พบว่ารูปแบบของศูนย์บริการวิชาชีพของมหาวิทยาลัยไรส์นี้ทำให้นักศึกษามีโอกาสที่จะหาทิศทางและมีความเป็นไปได้สูงในการมีอาชีพในระดับนานาชาติ

หวัง (Wang, 1993) ได้ศึกษาผลกระทบของสำนักงานโปรแกรมนานาชาติ (Office of International Programs/OPI) ต่อการจัดโปรแกรมนานาชาติในสถาบันแลนด์แกรนท์ (Land Grant

Institutions) โดยทำการศึกษาจาก 3 องค์ประกอบ คือ 1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ คนและ การเงิน 2. กระบวนการ (Process) ได้แก่ โปรแกรม และกิจกรรม และ 3. ผลผลิต (Output) ได้แก่ จำนวนโปรแกรม วิชาเอก วิชาโท ฯลฯ โดยการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่าผลกระทบ ของสำนักงานโปรแกรมนานาชาติ ที่มีต่อการจัดโปรแกรมนานาชาติอยู่ในระดับมาก ปัจจัยนำเข้าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการ ได้แก่ อำนาจของผู้บริหาร จำนวนเจ้าหน้าที่ จำนวนเงิน และพันธกิจ ตลอดจนการสนับสนุนของสถาบัน

จอห์นสตัน (Johnston, 1993) ได้เสนอคู่มือการศึกษานานาชาติในมหาวิทยาลัยของ แคนาดา (Guide to International Studies at Canadian Universities) ซึ่งคู่มือนี้จะเสนอรายชื่อ มหาวิทยาลัย/วิทยาลัยในแคนาดา จำนวน 65 แห่ง ซึ่งเปิดโปรแกรมนานาชาติ (International Studies) และพื้นเมืองศึกษา (Native Studies) ทั้งนี้โปรแกรมนานาชาติจะประกอบด้วย อาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) การพัฒนานานาชาติ (International Development) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) ธุรกิจนานาชาติ (International Business) กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) การเกษตรระหว่างประเทศ (International Agriculture) และ การศึกษานานาชาติและการศึกษาเปรียบเทียบ (International and Comparative Education) รวมทั้งโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับพื้นเมือง ได้แก่ สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Studies) และการวางผังเมืองและชนบท (Urban and Rural Planning)

ฟาโรว์ (Farrow, 1994) ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการเตรียมตัวเพื่อการเป็น นักกายภาพบำบัดสำหรับการปฏิบัติงานระหว่างประเทศ (baseline information on preparation of occupational therapists to practice internationally) ของวิทยาลัยพยาบาล ในมหาวิทยาลัยรัชส์ (College of Nursing, Rush University) โดยวิธีการสำรวจ ใช้การส่งแบบสอบถามซึ่งสุ่มแบบ เจาจะงโปรแกรมวิชาชีพกายภาพบำบัด พบว่านักศึกษา เนื้อหาหลักสูตร อาจารย์ ความรู้ เบื้องต้นของวิชาชีพกายภาพบำบัดซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนแต่ต้องมีความเป็นนานาชาติ ผลการ ศึกษาพบว่าไม่มีนัยสำคัญที่แตกต่างระหว่างโปรแกรมของสหรัฐอเมริกาและโปรแกรมนานาชาติที่ ดำเนินการด้วยมิติความเป็นนานาชาติ มิติต่าง ๆ ได้แก่ การรับศึกษานานาชาติ ประสบการณ์ ของนักศึกษานานาชาติ และโอกาสในการเชิญอาจารย์จากประเทศอื่นมาสอน อุปสรรคของการจัด โปรแกรมให้มีการดำเนินงานให้เป็นนานาชาติ คือ เวลาและการเงินที่จำกัด ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ไม่มีทัศนคติของความเป็นนานาชาติในสาขาวิชา ถึงแม้ว่าร้อยละ 72 ของกลุ่มตัวอย่างรายงานว่า ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเมื่อสมัครเข้าทำงานเป็นนักกายภาพบำบัดระหว่าง ประเทศ

บาเคอร์ (Barker, 1994) ได้ศึกษาความเป็นนานาชาติของวิทยาลัยซีเนียร์ (Senior Colleges) และโรงเรียนแพทย์ หลักสูตร 4 ปี จำนวน 56 แห่ง โดยใช้รูปแบบของ อีเมอร์สันและนิวซอม (Emerson and Newsom) ผลการวิจัยพบว่าน้อยกว่าครึ่งรายงานว่ามีการกำหนดพันธกิจหรือเขียนนโยบายนานาชาติไว้ ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.9) รายงานว่ามีหน่วยงานโดยเฉพาะที่ทำหน้าที่บริหารหลักสูตรนานาชาติ ร้อยละ 56.4 บอกว่ามีคณะกรรมการดำเนินงาน ร้อยละ 70.4 เป็นสมาชิกสมาคมการศึกษานานาชาติ มี 8 แห่งเท่านั้นที่ไม่มีการศึกษานานาชาติ (Global Studies) และ 30 สถาบันบอกว่าการส่งนักศึกษาไปเรียนต่างประเทศ การบริการวิชาการมีทั้งการให้บริการในและนอกประเทศ เช่น ส่งวิทยากรไปบรรยาย การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยี การศึกษาทางไกลมีน้อย

บรอกเซาส์ (Brouqsault, 1995) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาโปรแกรมนานาชาติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สเตท (California State University) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ 1. ประสบการณ์เกี่ยวกับต่างประเทศ 2. ข้อมูลจากการเขียน และการพูดต่อ ๆ กัน 3. ข้อมูลที่แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารพิจารณาว่าเวลาที่นักศึกษาเรียนโปรแกรมนานาชาติดีกว่าการไปเรียนที่ต่างประเทศ

ไนท์ (Knight, 1995) ได้เสนอรายงานการสำรวจในปี ค.ศ. 1993 ของสมาคมมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยของแคนาดา ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมการศึกษานานาชาติของมหาวิทยาลัย/วิทยาลัยในแคนาดา การศึกษาได้ออกแบบเพื่ออธิบายความเป็นมาของการบริหารงานและเหตุผลของการจัดลำดับความเป็นนานาชาติเป็นลำดับแรก ปัจจัยขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานานาชาติอยู่ในทิศทางกิจกรรมของมหาวิทยาลัยและตรวจสอบแนวโน้มความพยายามและการริเริ่มสู่ความเป็นนานาชาติ การศึกษาใช้การเก็บแบบสอบถามจาก 58 สถาบัน จากทั้งหมด 89 สถาบันที่เป็นสมาชิก โดยมีคำถามดังนี้ (1) เหตุผลและความเป็นมาของความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา (2) เป้าหมายความเป็นนานาชาติของสถาบัน (3) บุคลากรความเป็นนานาชาติในโครงสร้างการบริหารงานของสถาบัน (4) ปัจจัยขององค์การ (5) ความต้องการในการเป็นผู้นำ (6) ความหมายของความเป็นนานาชาติ (7) องค์ประกอบของความเป็นนานาชาติ (8) ความพยายามและกิจกรรมต่าง ๆ ในความเป็นนานาชาติ (9) การศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจุบันกับการศึกษาในปี ค.ศ. 1991 (10) ประเด็นในอนาคต

วาร์ซ (Warzyn, 1997) ศึกษาการจัดหลักสูตรให้เป็นนานาชาติ : กรณีศึกษาสาขาธุรกิจของวิทยาลัยเทคนิควิสคอนซินในเขตวอลล์เกสสา (Wisconsin's Waukesha County Technical

College) พบว่าการจัดหลักสูตรธุรกิจให้มีความเป็นนานาชาติ หมายถึงการบูรณาการกระบวนการของวัฒนธรรมนานาชาติเข้าไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความรอบรู้ในเรื่องธุรกิจของโลก

ดิจค์ และไมเจอร์ (Dijk and Meijer, 1997) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนของดัตช์ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนานาชาติของการอุดมศึกษา รูปแบบเพื่อการวิเคราะห์กระบวนการภายในของสถาบัน เพื่อการตัดสินใจ องค์กรและการปฏิบัติการเกี่ยวกับกิจกรรมนานาชาติ ทั้งนี้ รูปแบบของสถาบันดังกล่าวมี 3 มิติ ได้แก่ (1) นโยบาย (จุดประสงค์ความเป็นนานาชาติเป็นสิ่งสำคัญ) (2) การสนับสนุนกิจกรรมนานาชาติ (การมีปฏิสัมพันธ์/แต่ละบุคคล) (3) วิธีการปฏิบัติ

สรุป

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมนานาชาติของไทยและต่างประเทศ สรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมนานาชาติ ได้แก่ นักศึกษาและอาจารย์มาจากนานาชาติ โดยในปัจจุบันพบว่าจำนวนนักศึกษาชาวต่างชาติในโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีสัดส่วนสูงกว่าระดับปริญญาตรี เนื้อหาหลักสูตรนานาชาติต้องมีมาตรฐานสากลเทียบเคียงได้กับหลักสูตรของนานาชาติ และมีให้เลือกหลากหลายรูปแบบ ภาษาที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนเป็นภาษาสากลที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ โดยมีแนวโน้มจะใช้ภาษาอังกฤษมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น การจัดการเรียนการสอนมีทางเลือกที่หลากหลาย สามารถเลือกเรียนได้ตามเวลาที่ผู้เรียนและผู้สอนจัดร่วมกันได้ มีกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับนานาชาติ โดยแทรกมิติของความเป็นนานาชาติลงในกิจกรรมต่าง ๆ เน้นปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ สำหรับอุปสรรคที่สำคัญของการจัดโปรแกรมนานาชาติคือเรื่องงบประมาณ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย